

LA/Petri Jääskinen/aok

15.10.1986

1(2)

Työeläkelaitoksille

JOUSTAVA ELÄKEIKÄJÄRJESTELY MYÖS MEL:IIN

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi merimieseläkelain muuttamisesta.

Esitys sisältää ehdotuksen joustavan eläkeikäjärjestelyn toteuttamiseksi merimieseläkejärjestelmässä vuoden 1987 alusta lukien. Merimieseläkeikää koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että eläkeiän kaavamaisesta määräytymisestä johtuvat vääristymät oikaistaisiin ja eläkettä koskevat säännökset saatettaisiin nykyistä paremmin vastaamaan muiden yksityisen sektorin työeläkelakien säännöksiä.

Esityksessä ehdotetaan, että merimiesten yleinen eläkeikä olisi sekä päällystöön että miehistöön kuuluvilla 65 vuotta. Pitkään merenkulun palveluksessa olleilla säilyisi kuitenkin oikeus eläkeiän alentamiseen palvelusajan perusteella. Tällöin myönnettävä vanhuuseläke olisi mahdollinen päällystöön kuuluvilla aikaisintaan 60 vuoden iästä ja miehistöön kuuluvilla 55 vuoden iästä. Vanhuuseläkeikää koskevat muutokset ehdotetaan saatettaviksi voimaan asteittain vuoden 2001 loppuun mennessä.

Merimieseläkejärjestelmässä joustava eläkeikäjärjestely muodostuisi yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja varhennetusta vanhuuseläkkeestä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisedellytykset olisivat samat kuin TEL:ssä. Varhennetun vanhuuseläkkeen voisi saada aikaisintaan viisi vuotta ennen yleistä eläkeikää tai vakuutetun palvelusajan perusteella saavuttamaa alennettua eläkeikää eläkkeen ollessa vastaavasti pienempi. Merenkulun työaika- ja vuorottelujärjestelmien johdosta merimieseläkejärjestelmä ei sisältäisi osaaikaeläkettä.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi myös vapaakirjan perusteella suoritettavan eläkkeen määräytymistä koskevia säännöksiä niissä tapauksissa, joissa merityö-

LA/Petri Jääskinen/aok

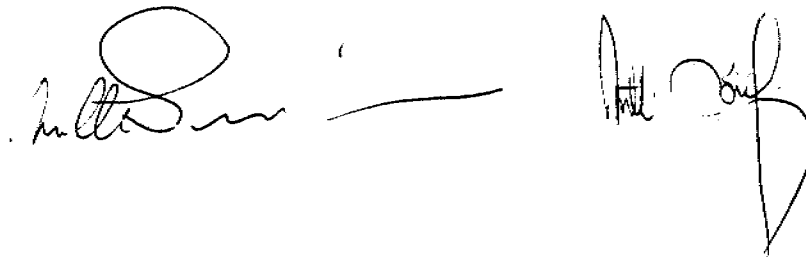
15.10.1986

2

suhde on jäänyt lyhytaikaiseksi. Lähellä eläkeikää työttömäksi joutuneen vakuutetun vanhuuseläkeoikeuden säilyttäminen alennetussa eläkeiässä turvattaisiin. Esityksen mukaan merimieseläkelain soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että työntekijän siirtäessä työhön suomalaisen yhtiön ulkomaisen tytäryhtiön omistamaan alukseen, hän kuuluisi merimieseläkevakuutuksen piiriin. Lisäksi tehostettaisiin vakuutusmaksun perintää koskevia säännöksiä. Lakiin lisättäisiin myös perustevalitusta koskevat säännökset.

Esitys liittyy valtion tulo- ja menoarvioesitykseen vuodelle 1987. Ehdotetut lainmuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1987 alusta.

ELÄKETURVAKESKUS

LIITE

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi merimieseläkelain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotuksen joustavan eläkeikäjärjestelyn toteuttamiseksi merimieseläkejärjestelmässä vuoden 1987 alusta lukien. Merimiesten eläkeikää koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että eläkeiän kaavamaisesta määräytymisestä johtuvat vääristymät oikaistaisiin ja eläkettä koskevat säännökset saatettaisiin nykyistä paremmin vastaamaan muiden yksityisen sektorin työeläkelakien säännöksiä.

Esityksessä ehdotetaan, että merimiesten yleinen eläkeikä olisi sekä päällystöön että miehistöön kuuluvilla 65 vuotta. Pitkään merenkulun palveluksessa olleilla säilyisi kuitenkin oikeus eläkeiän alentamiseen palvelusajan perusteella. Tällöin myönnettävä vanhuuseläke olisi mahdollinen päällystöön kuuluvilla aikaisintaan 60 vuoden iästä ja miehistöön kuuluvilla 55 vuoden iästä. Vanhuuseläkeikää koskevat muutokset ehdotetaan saatettaviksi voimaan asteittain vuoden 2001 loppuun mennessä.

Merimieseläkejärjestelmässä joustava eläkeikäjärjestely muodostuisi yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja varhennetusta vanhuuseläkkeestä. Yksilöllinen varhaiseläke myönnettäisiin työn rasittavuuden ja ikääntymisestä johtuvan suorituskyvyn alentumisen perusteella. Varhennetun vanhuuseläkkeen voisi saada aikaisintaan viittä vuotta ennen yleistä eläkeikää tai vakuutetun palvelusajan perusteella saavuttamaa alennettua eläkeikää eläkkeen ollessa vastaavasti pienempi. Merenkulun työaika- ja vuorottelujärjestelmien johdosta merimieseläkejärjestelmä ei sisältäisi osa-aikaeläkettä.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi myös vaapakirjan perusteella suoritettavan eläkkeen määräytymistä koskevia säännöksiä niissä tapauksissa, joissa merityösuhde on jäänyt lyhytaikaiseksi. Lähellä eläkeikää työttömäksi joutuneen vakuute-

tun vanhuuseläkeoikeuden säilyttäminen alennetussa eläkeiässä turvattaisiin. Esityksen mukaan merimieseläkelain soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että työntekijän siirtyessä työhön suomalaisen yhtiön ulkomaisen tytäryhtiön omistamaan alukseen, hän kuuluisi merimieseläkevakuutuksen piiriin. Lisäksi tehostettaisiin vakuutusmaksun perintää koskevia säännöksiä. Lakiin lisättäisiin myös perustevalirusta koskevat säännökset.

Eläkeikäuudistuksen voimaantulovaiheen ensimmäisinä viitenä vuotena ei odotettavissa olevassa eläkemenokehityksessä tapahtuisi muutoksia. Vuodesta 1992 alkaen eläkemeno pienenesi, koska eläkkeiden pitempi karttumisaika ei siihen vielä vaikuta. Nykyistä eläkemenokehitystä vastaava taso saavutettaisiin arvioiden mukaan vuonna 2010.

Vuoden 2010 jälkeen tapahtuva eläkemenokehitys ei ole tarkasti arvioitavissa. Nykyisen kehityksen perusteella näyttää ilmeiseltä, että ikä, jossa eläkejärjestelmän piiriin ensimmäisen kerran tullaan, on muuttumassa. Samoin näyttää siltä, että merenkulun palveluksesta pois siirtyneet eivät enää entisessä määrin palaaisi merityösuhteeseen.

Yksilöllinen varhaiseläke ei arvioiden mukaan lisäisi uudistuksen alkuvaiheessa eläkemenoja.

Valtio osallistuu merimieseläkejärjestelmän kustannuksiin kolmanneksella. Ehdotetuista muutoksista valtiolle aiheutuu vuonna 1987 arvioon mukaan enintään 0,5 miljoonan markan lisäkustannukset.

Esitys liittyy valtion tulo- ja menoarvioesitykseen vuodelle 1987. Ehdotetut lainmuutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1987 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9
1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset	3	1. Laki ehdoruksen perustelut	9
1.1. Joustavasta eläkeikäjärjestelystä	3	2. Voimaantulo	11
1.2. Nykyinen eläkeikä	3		
1.3. Eläkeikä ja joustava eläkeikäjärjestely	4	LAKITEKSTI	12
1.4. Työttömän vanhuuseläkeoikeuden säilyminen	6	Laki merimieseläkelain muuttamisesta	12
1.5. Vapaakirjan perusteella suoritettava eläke	6		
1.6. Lain soveltamisala	6	LIITE	17
1.7. Vakuutusmaksun perintä	7	Rinnakkaisteksti	17
2. Asian valmistelu	8	Laki merimieseläkelain muuttamisesta	17
3. Esityksen taloudelliset vaikutukset	8		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Joustavasta eläkeikäjärjestelystä

Vuoden 1986 alusta yksityisen sektorin työeläkelakien kiinteään eläkeikään perustuvaa järjestelmää täydennettiin joustavalla eläkeikäjärjestelyllä. Se koostuu kolmesta uudesta eläkemuodosta, joista yksilöllinen varhaiseläke ja varhennettu vanhuuseläke toteutettiin vuoden 1986 alusta voimaan tulleilla laeilla (666—674/85). Osa-aikaeläkettä koskevat lainmuutokset (603—608/86) tulevat voimaan vuoden 1987 alusta.

Valtion tulo- ja menoarvioesityksessä vuodelle 1986 hallitus ilmoitti tarkoituksenaan olevan, että joustava eläkeikäjärjestely ulotetaan vuoden 1987 alusta koskemaan myös merimiehiä. Samalla selvitetään, miten merimieseläkelakia (72/56) tulisi muuttaa, jotta merimiesten eläketason ja eläkeiän määräytymisperusteet vastaisivat mahdollisimman hyvin muissa eläkejärjestelmissä noudatettavia perusteita.

1.2. Nykyinen eläkeikä

Merimieseläkelain mukaan eläke määräytyy eri tavoin sen mukaan, siirtykö vakuutettu eläkkeelle suoraan merenkulun palveluksesta vai onko hän luopunut merimiestoimesta ennen eläketapahtumaa. Suoraan merenkulun palveluksesta eläkkeelle siirtyäessä päällystöön kuuluvan vakuutetun eläkeikä on 65 vuotta ja miehistöön kuuluvan 60 vuotta. Ennen eläketapahtumaa merimiestoimesta luopuneen eläkeikä on 65 vuotta.

Pitkään merellä olleella vakuuterulla on kuitenkin oikeus siirtyä vanhuuseläkkeelle palvelusajan perusteella määräytyvässä eläkeiässä, päällystöön kuuluva aikaisintaan 60 vuoden iästä ja miehistössä palvelullut 55 vuoden iästä. Eläkeikä on kaavamaisesti porrastettu palvelusajan mukaan siten, että miehistöön kuuluva vakuutettu voi siirtyä vanhuuseläkkeelle 55-vuotiaana, jos hänellä on tällöin eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa

vähintään 25 vuotta eli 300 maksukuukautta. Palvelusaikavaatimus pienenee 55 ikävuodesta lukien 60 ikävuoteen kahdellatoista maksukuukaudella vuosittain siten, että 59 vuotta täyttäneeltä vakuuteruita vaaditaan enää 21 vuotta eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa. Vastaavasti päällystöön kuuluva vakuutettu voi siirtyä vanhuuseläkkeelle 60 vuoden iästä, jos hänelle on kertynyt palvelusaikaa vähintään 30 vuotta. Vanhuuseläkkeen alkaessa 64 vuoden iästä eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa vaaditaan enää 26 vuotta.

Koska eläke määräytyy maksukuukausiksi muunnetun palvelusajan perusteella, eläkeikää koskevat säännökset vaikuttavat myös eläkkeen määrään. Eläkkeeseen oikeuttavien maksukuukausien laskemisesta säädetään merimieseläkelain 11—13 §:ssä. Eläkettä karttuu lain 16 §:ään sisältyvän pääsäännön mukaan 1/6 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta maksukuukautta kohden eli 2 prosenttia vuodessa. Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen enimmäismäärä on lain 20 §:n mukaan enintään 50 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Näin ollen miehistöön kuuluva vakuutettu, joka jää vanhuuseläkkeelle palvelusajan vähimmäisvaatimuksen perusteella 55-vuotiaana, saa täyden merimieseläkelain mukaisen eläkkeen. Sen sijaan vanhuuseläkkeen alkaessa ikävälillä 56—59 eläke jää palvelusajasta johtuen 50 prosentin tasoista eläkettä pienemmäksi. Koska päällystöön kuuluvalla on eläkkeen alkaessa alennetussa eläkeiässä yli 25 vuotta eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa, hän saa aina täyden merimieseläkelain mukaisen eläkkeen.

Vakuutettu voi jatkaa työtään myös sen jälkeen, kun hän on täyttänyt vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän, jolloin eläkettä korotetaan lain 22 §:n mukaan jokaista niin sanottua ylipalveluskuukautta kohden yhdellä prosentilla, jolla eläkkeen alkaminen on lykkääntynyt. Näin ollen 55-vuotiaana vanhuuseläkkeeseen oikeutettu miehistössä palvelut vakuutettu saa 57-vuotiaana 60 prosentin eläkkeen. Miehistön 60 vuoden eläkeiän seurauksena vasta vanhempana lain piiriin tulleen vakuutetun eläke jää lyhyen karttumisajan johdosta pieneksi. Prosentuaalisesti laskettava ylipalveluskorotus ei tällaisissa tapauksissa

vastaa edes eläkkeen 2 prosentin vuotuista karttumista, vaan korotuksen vaikutus saattaa jäädä huomattavasti pienemmäksi. Nykyisten eläkeikää koskevien säännösten johdosta ylipalveluskorotuksen vaikutus eläkkeen määrään on siten hyvin erilainen.

Merimieseläkelakiin lisättiin 1 päivänä heinäkuuta 1975 voimaan tulleella lailla (493/75) uusi 22 a §, joka mahdollistaa 60 prosentin tavoitetaso mukaisen eläkkeen myös merimieseläkejärjestelmästä. Mainitun säännöksen mukaan eläke määräytyy samalla tavoin kuin työntekijäin eläkelain (395/61) mukainen eläke siinä tapauksessa, että se näin laskettuna on suurempi kuin 16 §:n mukaan laskettuna. Eläkkeen määrä lasketaan aina 22 a §:ää soveltaen, kun vakuutetulle on kertynyt eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa yli 400 maksukuukautta. Tämän niin sanotun TEL-takuun merkitys tulee erityisesti esille päällystön työkyvyttömyyseläkkeissä, jolloin otetaan huomioon eläketapahtuman ja 65 vuoden iän täyttämisen väliset maksukuukaudet. Sen sijaan miehistöön kuuluvan vakuutetun työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä eläketapahtuman ja eläkeiän välinen aika otetaan huomioon 60 ikävuoteen. Näin ollen miehistössä palvelleen vakuutetun työkyvyttömyyseläketaso saattaa alimmillaan olla 10 prosenttia pienempi kuin vastaava päällystön eläketaso. Käytännössä miehistöön kuuluvan vakuutetun täysitehoinen työkyvyttömyyseläke samoin kuin työttömyys- ja perhe-eläke jäävät 50 prosentin eläkkeen perusteena olevasta palkasta ja monessa tapauksessa tätäkin pienemmäksi.

1.3. Eläkeikä ja joustava eläkeikäjärjestely

Vaikka merimieseläkejärjestelmää voidaan jo nykyisinkin pitää joustavana, koska se mahdollistaa pitkään merellä olleiden vakuutettujen siirtymisen vanhuuseläkkeelle ennen yleistä eläkeikää, se ei kuitenkaan kaavamaisuutensa johdosta ole tyydyttävä. Sen vuoksi myös merimieseläkejärjestelmää olisi täydennettävä vakuutetun yksilölliset ominaisuudet huomioon ottavalla ja eläkeikä oikeammin kohdentavalla joustavalla eläkeikäjärjestelyllä.

Joustavan eläkeikäjärjestelyn toteuttaminen siten, että kaavamaisesti porrastetut eläkeiät säilyisivät sellaisinaan uusien eläkemuotojen rinnalla, aiheuttaisi merimieseläkejärjestelmälle huomattavia lisäkustannuksia. Nykyisessä muodossaan kaavamainen eläkeiän alentaminen olisi myös aina-

kin osittain päällekkäinen joustavan eläkeikäjärjestelyn kanssa. Tämän johdosta ehdotetaan, että joustavan eläkeikäjärjestelyn toteuttamisen yhteydessä muutetaan myös merimiesten eläkeikää koskevia säännöksiä siten, että ne nykyistä paremmin vastaisivat muiden yksityisen sektorin työeläkelakien vastaavia säännöksiä ja että eläkeiän kaavamaisesta määräytymisestä johtuvat vääristymät oikaistaisiin.

Merimieseläkelain eläkeikänsäännöksiä ehdotetaan muutettaviksi siten, että päällystöön ja miehistöön kuuluvilla vakuutetuilla yleinen eläkeikä olisi 65 vuotta. Merenkulun työolosuhteiden erityispiirteiden johdosta olisi edelleen perusteltua, että niillä vakuutetuilla, joilla merenkuiku on muodostunut pitkäaikaiseksi ja pysyväksi ammatiksi, säilyisi oikeus vanhuuseläkkeen saamiseen ennen 65 vuoden ikää. Eläkeiän alentaminen olisi kuitenkin mahdollista vasta sen jälkeen kun vakuutetulle on kertynyt eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa täyden 50 prosentin tasoisen eläkkeen saamiseen vaadittavat 25 vuotta. Tämän jälkeen vakuutetun eläkeikää alennettaisiin 65 vuoden iästä yhdellä kuukaudella jokaista kuukautta kohden, jolla eläkkeeseen oikeuttava aika ylittää sanotut 25 vuotta. Vanhuuseläke myönnettäisiin kuitenkin samoin kuin nykyisin päällystöön kuuluvalla aikaisintaan 60 vuoden iästä ja miehistöön kuuluvalla 55 vuoden iästä.

Ehdotetut muutokset merkitsisivät sitä, että alennetussa eläkeiässä vanhuuseläkkeelle siirtyvä miehistössä palvellet vakuutettu saisi aina vähintään täyden eli 50 prosentin tasoisen merimieseläkelain mukaisen eläkkeen. Käytännössä vanhuuseläkkeen saaminen 55 vuoden iästä edellyttäisi, että meripalvelu pysyvänä ammattina olisi aloitettu jo 20-vuotiaana. Lyhyempää palvelusajaa ei enää voida pitää perusteltuna, koska merenkulkualan työsuhteet ovat muuttuneet aluskohtaisista varustamokohtaisiksi ja työsuhteet ovat pidentyneet. Vakuutusajkaan ei enää jää työsuhteiden toistuvista päättymisistä ja uuden työsuhteen odottamisesta johtuvia katkoja.

Ehdotetut muutokset merkitsisivät, että miehistöön kuuluvan vakuutetun eläkeikä nousee 40 ikävuoden jälkeen meripalvelunsa aloittaneilla viidellä vuodella ja muutoin keskimäärin neljällä vuodella. Toisaalta ehdotetuilla muutoksilla on olennainen vaikutus eläkkeen tasoon, koska eläkkeen karttumisajaksi piteneisi vastaavasti. Muutokset vaikuttaisivat myös miehistön työkyvyttömyyseläkkeisiin, koska aika työkyvyttömyyden alkamisesta eläkeikään otettaisiin huomioon 65 ikävuoteen saakka. Sen sijaan päällystöön kuulu-

vien vakuutettujen osalta ehdotetuilla muutoksilla ei ole muuta vaikutusta kuin, että vanhuuseläkeiän alentaminen lasketaan kuukausissa. Nykyisin yhdenkin kuukauden puuttumien palvelus-

ajan vähimmäisvaatimuksesta tietyssä iässä on siirtänyt eläkkeen alkamista vuodelle eteenpäin.

Taulukossa on esitetty ehdotettujen muutosten vaikutukset eläketurvaan verrattuna nykyiseen tilanteeseen.

Nykyinen laki	Miehistö					Päällisyö				
Eläkeprosentti	50	48	46	44	42	50				
Maksukuukaudet	300	288	276	264	252	360	-----> 312			
Eläkeikä	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64
Ehdotus										
Maksukuukaudet	420	408	396	384	372	360	348	336	324	312
Eläkeprosentti	52,5	51	50	----->						

Joustavan eläkeikäjärjestelyn toteuttamiseksi merimieseläkelakiin ehdotetaan lisättäviksi uusia eläkeuotoina yksilöllinen varhaiseläke ja varhennettu vanhuuseläke. Koska osa-aikatyötä ei voida järjestää nykyisten merenkulun työaika- ja vuorottelujärjestelmien puitteissa, esitykseen ei sisälly osa-aikaeläkettä koskevia säännöksiä.

Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset määräytyisivät samojen perusteiden mukaan kuin muissa yksityisen sektorin työeläkeläisissä. Yksilöllinen varhaiseläke täydentäisi työkyvyttömyyseläkejärjestelmää siten, että 55 vuotta täyttäneellä vakuutetulla olisi oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät sekä ammatissaolon pitkäaikaisuus ja hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella enää voida edellyttää jatkavan ansio-työtään. Yksilöllinen varhaiseläke myönnettäisiin sellaiselle vakuutetulle, jolla on oikeus niin sanottuun täysitehoiseen työkyvyttömyyseläketurvaan. Tämä tarkoittaa pääsääntöisesti sitä, ettei työsuhteen päättymisestä ole kulunut 360 sellaista päivää, joilta vakuutettu ei ole saanut työttömyysturvalain (602/84) mukaista työttömyyspäivärahaa. Suuruudeltaan yksilöllinen varhaiseläke vastaisi täyttä merimieseläkelain 15 §:n mukaan määräytyvää työkyvyttömyyseläkettä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saaminen edellyttäisi lisäksi, että vakuutettu luopuu ansiotyöstään tai että hänen ansiotulonsa voidaan arvioida jäävän pienemmiksi kuin työntekijäin eläkelain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainittu 738,38 markkaa, ilmaistuna

vuoden 1986 indeksirasossa. Vakuutetulla olisi myös oikeus saada merimieseläkekassaa sitova ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytykset.

Vanhuuseläke myönnettäisiin varhennettuna enintään viidellä vuodella, laskettuna 65 vuoden iästä tai siitä alennetusta eläkeiästä, jonka vakuutettu on saavuttanut eläkkeen alkamiseen mennessä. Varhennettu vanhuuseläke myönnettäisiin kuitenkin aikaisintaan 55 vuoden iästä. Eläkkeen varhentamisesta johrva alennus määriteltäisiin samalla tavoin kuin muissa yksityisen sektorin työeläkeläisissä. Alennuksen määrä olisi 6 prosenttia kutakin varhentamisvuotta kohden ja se laskettaisiin siinä eläkkeestä, jonka vakuutettu on ansainnut eläkkeelle siirtymiseensä mennessä.

Nykyiseen tapaan vakuutetulla olisi oikeus jatkaa työtään eläkeiän täyttämisen jälkeen. Käytännössä kuitenkin miehistön eläkeiän kohoaminen aiheuttanee sen, ettei eläkkeen lykkäämistä enää samassa määrin käytettäisi. Ehdotetuista eläkeiän määräytymistä koskevista muutoksista seuraisi myös, että ylipalveluskorotuksen vaikutukset tasoittuisivat. Sen vuoksi ylipalveluskorotuksen suuruus ehdotetaan pidettäväksi ennallaan eli yhtenä prosenttina jokaista eläkeiän jälkeen kertynyttä maksukuukautta kohden.

Joustavan eläkeikäjärjestelyn tavoitteita on laajemmalti tarkasteltu hallituksen esityksessä eduskunnalle työntekijäin eläkelain, kansaneläkelain ja eräiden niihin liittyvien lakien mukaista joustavaa eläkeikäjärjestelyä koskeviksi laeiksi (hall. es. 85/1985 vp.). Merimieseläkejärjestelmän osalta ei tältä osin ole mitään olennaista uutta esitettävää.

1.4. Työttömän vanhuuseläkeoikeuden säilyminen

Jos vakuutettu joutuu työttömäksi lähestyessään palvelusajan perusteella määräytyvää eläkeikää, seurauksena saattaisi olla vanhuuseläkkeelle siirtymisen lykkääntyminen usealla vuodela, koska työttömyysaikana ei kerry lisää maksukuukausia. Tämän johdosta lakiin lisättiin kesäkuun 1 päivänä 1980 voimaan tulleella lailla (280/80) uusi 14 a §, jonka mukaan työttömyysaika rinnastetaan palvelusaikaan oikeutta vanhuuseläkkeeseen määrättäessä, jos työttömyys johtuu aluksen myymisestä tai liikenteestä poistamisesta taikka muutoin työvoiman supistamisesta. Tällöin edellytetään, että vakuutettu täyttää eläkkeeseen oikeuttavan iän kolmen vuoden kuluessa työsuhteen päättymisestä. Edellytyksenä on lisäksi, että vakuutettu on työttömyysajalta saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työttömyyseläkettä.

Säännöstä ehdotetaan laajennettavaksi siten, että työttömyysaika rinnastettaisiin palvelusaikaan myös silloin, kun vakuutettu on purkanut työsopimuksensa tai irtusanonut sen päättymään heti merimieslain (423/78) 46 tai 49 §:ssä säädettyillä perusteilla. Lisäksi ehdotetaan, että työttömyysaika voitaisiin rinnastaa palvelusaikaan, vaikka työttömyyspäivärahan tai työttömyyseläkkeen maksaminen olisikin keskeytynyt, enintään kuitenkin kuuden viikon ajaksi.

Merenkulun piirissä vallitsee elinkeinon kokoon nähden poikkeuksellisen suuri työttömyys, koska meritöyöpaikat ovat viimeisen puolentoista vuoden aikana vähentyneet noin viidenneksellä. Näin ollen merimiehet joutuvat useasti vielä eläkeikää lähestyessään ja ansaittuaan joko kokonaan tai suurimmaksi osaksi alennerun eläkeiän edellyttämät maksukuukaudet ottamaan vastaan muuta kuin omaan ammattiinsa kuuluvaa työtä tai siirtymään työhön ulkomaiseen alukseen. Tästä on ollut seurauksena vanhuuseläkeoikeuden menettäminen alennetussa eläkeiässä ja eläkkeelle siirtymisen lykkääntyminen. Tämän johdosta ehdotetaan sanottuun pykälään lisättäviksi säännökset vanhuuseläkeoikeuden säilymisestä alennetussa eläkeiässä näissä tilanteissa.

1.5. Vapaakirjan perusteella suoritettava eläke

Vakuutetun luopuessa merimieseläkelain tarkoittamasta työstä ilman, että hänellä välittömästi on oikeutta eläkkeen saamiseen, eläke määräy-

tyy lain 17 §:n mukaisesti. Vakuutetulle suoritetaan tällöin hänen täytettyään 65 vuotta tai hänen tultuaan laissa tarkoitetulla tavalla työkyvyttömäksi vapaakirjan perusteella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä, jonka suuruus määrätään suoraan maksukuukausien lukumäärän perusteella siten, että eläkkeen määrä on 1/6 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta maksukuukautta kohden.

Vapaakirjan perusteella maksettavan eläkkeen korkea taso oli aikoinaan perusteltu, koska muita työeläkelakeja ei vielä ollut. Vakuutettu hyötyi maksamistaan vakuutusmaksuista, vaikka siirtyikin pois merenkulun palveluksesta. Työeläkejärjestelmän saavuttaessa tavoitetasonsa tulee vapaakirjan perustuvien eläkkeiden 1,5 prosentin tason ylittävä osa eläkkeiden yhteensovituksessa yhä useammin poistettavaksi. Koska vakuutetut osallistuvat itse merimieseläkejärjestelmän rahoittamiseen, olisi tarkoituksenmukaista käyttää muiden eläkejärjestelmien hyväksi menevä eläkkeen osa merimieseläkkeisiin ja pyrkiä aientamaan vakuutusmaksuja.

Tämän johdosta ehdotetaan, että vapaakirjan perusteella suoritettavan eläkkeen määräytymisperusteita muutetaan niissä tapauksissa, joissa vakuutettu on siirtynyt pois merenkulun palveluksesta ennen kuin hänelle on kertynyt 15 palveluvuotta vastaava määrä maksukuukausia. Muutos toteutettaisiin siten, että alle 10 vuoden palveluksesta eläkettä karttuisi 1,5 prosenttia vuodessa, minkä jälkeen karttumisprosentti nousisi asteittain siten, että se 15 palveluvuodesta alkaen olisi nykyiset 2 prosenttia vuodessa.

1.6. Lain soveltamisala

Viime vuosien merenkulun yleismaailmallisten vaikeuksien seurauksena myös suomalaiset varustamot ovat myyneet Suomessa rekisteröityjä aluksiaan ulkomaille lähinnä niin sanottuihin mukavuuslippumaihin perustamilleen tytäryhtiöille parantaakseen erityisesti lastialusten osalta heikentynyttä kilpailukykyään. Työpaikkojen olemuksen vähenemisen seurauksena suomalaiset merimiehet ovat olleet pakotettuja siirtymään työhön näihin aluksiin. Koska merimieseläkejärjestelmä pääsääntöisesti koskee vain suomalaisella aluksella työskenteleviä työntekijöitä sekä sellaisessa ulkomaalaisessa aluksessa tai ulkomaille vuokratessa aluksessa työskenteleviä työntekijöitä, jotka ovat työsuhteessa suomalaiseen laivanvarustajaan, jäävät ulkomaan lipun alle siirrettyjen

alusten mukana siirtyneet työntekijät lain soveltamispiirin ulkopuolelle. Tätä ei voida pitää tarkoituksenmukaisena eikä kohtuullisena, koska näiden alusten toimintaa tosiasiallisesti edelleen ohjataan Suomesta ja suomalaisella emoyhtiöllä on alukseen nähden edelleen tosiasiallinen määräämisvalta. Tämän vuoksi ehdotetaan merimieseläkelain soveltamisalaa muutettavaksi koskemaan myös suomalaisen yhtiön ulkomaisen tytäryhtiön omistamissa aluksissa työskenteleviä Suomen kansalaisia tai Suomessa asuvia työntekijöitä. Muutoksen varsinaisena tarkoituksena ei ole tuoda lain soveltamispiiriin uusia työntekijäryhmiä vaan ainoastaan turvata jo aikaisemmin merimieseläkelain piiriin kuuluneiden työntekijöiden eläketurvan kattuminen. Ulkomaisten tytäryhtiöiden palveluksessa olevien suomalaisten työntekijöiden vakuuttaminen Suomessa ei sinänsä ole uutta sosiaalivakuutuksessa. Näin menetellään myös työntekijäin eläkelain mukaan ja menettely on tunnettu myös sosiaaliturvasopimuksissa.

1.7. Vakuutusmaksun perintä

Vakuutetut osallistuvat yhdessä työnantajan ja valtion kanssa merimieseläkejärjestelmän kustannuksiin maksamalla merimieseläkekassalle vakuutusmaksua, jonka sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa määräprosentiksi aluksella saadusta tulosta. Vakuutusmaksun suorittaminen on järjestetty siten, että työnantaja pidätettyään vakuutetun palkasta eläkekassalle suoritettavan vakuutusmaksun suorittaa pidättämänsä määrät ja omat maksunsa eläkekassalle sekä antaa niistä tilityksen asetuksella säädetyllä tavalla.

Viime vuosina vakuutusmaksujen suorittamatta jääminen on muodostunut ongelmalliseksi useiden eri tekijöiden seurauksena. Uusien rahoitusmuotojen vakiinnuttua merenkulun piirissä varustamotoimintaa on mahdollista harjoittaa nykyisin rahoitusyhtiön omistamalla vuokratulla aluksella varsin pienen pääoman turvin. Myös tonniston ylitarjonta ja tästä johtuva alusten arvon aleneminen ovat monessa tapauksessa johtaneet siihen, ettei edes kaikille alukseen vahvistetuille kiinnityksille ole pakkotäytäntöönpanossa saatu suoritusta aluksen arvosta. Viime aikoina tapahtuneissa varustamokonkurssissa ja alusten pakkohuutokaupoissa vakuutusmaksuille ei ole saatu mitään suoritusta niiden etuoikeusasetuksen (32/1868) 4 a §:n mukaisesta etuoikeudesta huolimatta.

Merilain (167/39) 212 §:ssä luetellaan sellaiset laivanisäntään kohdistuvat alukseen liittyvät saatavat, joiden vakuutena on meripanttioikeus alukseen. Meripanttioikeus alukseen on muun muassa saatavalla, joka koskee palkkaa tai muuta hyvitystä, joka päällikölle tai muulle aluksessa toimessa olevalle tulee toimen perusteella. Meripanttioikeus pysyy sanotun lain 224 §:n mukaan voimassa, vaikka saatava luovutetaan tai ulosmitataan tai muulla tavoin siirtyy toiselle.

Koska vakuutetun palkasta pidätetty vakuutusmaksu on osa palkkaa, meripanttioikeuden on aikaisemmin katsottu olleen vakuutusmaksun vakuutena ja sille on saatu suoritusta suoraan aluksesta tai sen arvosta ennen niitä velkojia, joiden saatavien vakuutena on kiinnitys alukseen. Korkein oikeus on kuitenkin ratkaisussaan (KKOp 26.6.1984 taltio 553) erään valituksen johdosta katsonut, että merimieseläkekassan työnantajalta olevalla vakuutusmaksusaatavalla, joka koski sekä vakuutetuille maksetuista palkoista pidätettyjä vakuutusmaksuja että työnantajan omista varoistaan maksettavia vakuutusmaksuja, ei ollut mainitun lainkohdan nojalla meripanttioikeutta alukseen.

Ratkaisuun korkein oikeus perusteli muun muassa sillä, että eläkekassalle on palkan maksun tapahduttua syntynyt itsenäinen oikeus saada työnantajan pidättämät vakuutusmaksut ja ettei tämä oikeus perustu merilain 224 §:ssä tarkoitettuun saatavan siirtymiseen vaan on syntynyt välittömästi merimieseläkelain säännösten nojalla.

Vakuutetun palkasta pidätetyn vakuutusmaksun suorittamisen turvaamiseksi erityisesti pakkotäytäntöönpanossa olisi lain 5 §:n säännöksissä korostettava sitä, että pidätetty vakuutusmaksu on osa vakuutetun palkkaa ja että eläkekassalla olisi laiminlyöntitapauksissa oikeus periä se vakuutetun puolesta.

Jos työnantajan eläkekassalle antama tilitys on virheellinen tai tilitystä ei ole lainkaan toimitettu eikä työnantaja ole asetetusta määräajasta huolimatta täyttänyt velvollisuuttaan, eläkekassalla on lain 7 §:n mukaan oikeus periä työnantajalta kohtuulliseksi arvioimansa vakuutusmaksu, jonka määrä jää pysväksi, jollei asiaa ole kuuden kuukauden kuluessa saatettu yleisen alioikeuden tutkittavaksi.

Jatkuvasti on kuitenkin esiintynyt tapauksia, joissa tilitykset on jätetty toimittamatta ja eläkekassa on toistuvasti joutunut arvioimaan vakuutusmaksun määrän seurauksin, että maksut ovat viivästyneet usein jopa puoli vuotta. Vakuutusmaksujen suorittamisen tehostamiseksi ehdo-

terään, että eläkekassa voisi laiminlyöntitapauksissa velvoittaa työnantajan suorittamaan vakuutusmaksun korotettuna enintään kaksinkertaiseksi, jollei laiminlyöntiä korjata kohtuullisessa ajassa. Tämä vastaisi yksityisen sektorin työeläkejärjestelmässä noudatettavaa menettelyä.

Merimieseläkelain mukaisen vakuutusmaksun maksuunpanon perusteiden tutkiminen yleisessä alioikeudessa ei ole enää tarkoituksenmukaista. Sen vuoksi lain 7 §:n 2 momentti ehdotetaan poistettavaksi ja säännökset muutoksenhakemisesta vakuutusmaksun määräämistä ja maksuunpanoa koskevaan päätökseen sisällytettäisiin lain 59 §:ään. Sen mukaan muutosta eläkekassan päätökseen haetaan vakuutusosoikeudelta.

Työeläkejärjestelmässä työnantajalla on muutoinkin kuin ulosmittauksen yhteydessä mahdollisuus valittaa sillä perusteella, että vakuutusmaksun maksuunpano on ollut lain tai sopimuksen vastainen. Koska vakuutettu osallistuu vakuutusmaksuja maksamalla eläketurvansa kustantamiseen, on myös vakuutetun oikeusturvan kannalta aiheellista ottaa merimieslakiin perustevalitusta koskevat säännökset.

Samalla ehdotetaan, että työnantajan oikeutta pitää vakuutetulle myöhemmin maksettavasta paikasta aikanaan pidättämättä jäänyt vakuutusmaksu rajoitettaisiin siten, että vakuutusmaksu tai sen osa olisi pidätettävä viimeistään palkanmaksuvuotta seuraavan toisen kalenterivuoden loppuun mennessä.

Merimieseläkelaki ei toisin kuin muut yksityisen sektorin työeläkelait sisällä rangaistussäännöksiä työnantajan merimieseläkelaiissa säädettyjen velvollisuuksien vastaisen tai muun vilpillisen menettelyn varalta. Jotta lain toimeenpanosta huolehtivalle eläkekassalle annettaisiin kaikki vakuutusmaksuun vaikuttavat tiedot ja vakuutetun palkasta tehtävä pidätys suoritettaisiin laissa säädetyllä tavalla, ehdotetaan lakiin otettavaksi rangaistussäännös. Rangaistavaa olisi tahallinen väärin tietojen antaminen vakuutusmaksuun vaikuttavista seikoista tai kieltäytyminen tietoja antamasta. Samoin olisi rangaistavaa tahallisesti pitää väärin vakuutetun palkasta lain mukaisena vakuutusmaksua. Rangaistuksena olisi sakko, jos teosta ei ole muussa laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Syytetä ei kuitenkaan saisi nostaa, jollei asianomistaja ole ilmoittanut rikosta syytteen esittämiseksi.

2. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu yhteistyössä merimieseläkekassan ja merenkulkualan keskeisimpien työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen kanssa. Hallituksen esityksestä on muutoksenhakua ja rangaistussäännöstä koskevilta osin pyydetty lausunto oikeusministeriöltä.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Miehistöön kuuluvien vakuutettujen eläkeiän kohoaminen keskimäärin 4–5 vuodella vaikuttaa sekä vakuutusmaksutuloon että eläkemenoon korrottavasti. Eläkeikäuudistuksen voimaantulovaiheen ensimmäisenä viitena vuorena ei odotettavissa olevassa eläkemenokehityksessä tapahtuisi muutoksia. Vuodesta 1992 alkaen eläkemeno pienenesi, koska eläkkeiden pitempi karttumisaika ei siihen vielä vaikuta. Nykyistä eläkemenokehitystä vastaava taso saavutettaisiin arvioiden mukaan vuonna 2010.

Vuoden 2010 jälkeen tapahtuva eläkemenokehitys ei ole tarkasti arvioitavissa. Nykyisen kehityksen perusteella näyttää ilmeiseltä, että ikä, jossa eläkejärjestelmän piiriin ensimmäisen kerran tullaan, on muuttumassa. Enää ei ole odotettavissa, että merimieseläkejärjestelmään tulisi 40–60-vuotiaita työntekijöitä. Samoin näyttää siltä, että merenkulun palveluksesta pois siirtyneet eivät enää entisessä määrin palaisi merityösuhteeseen. Tällä perusteella voidaan arvioida, ettei eläkemeno pitemmälläkään aikavälillä nousisi.

Koska miehistöön kuuluvat vakuutetut ovat uudistuksen alkuvaiheessa alennetun eläkeiän piirissä eläkeikäuudistuksen 15 vuoden voimaantulovaiheen vuoksi, ei yksilöllisten varhaiseläkkeiden lukumäärän arvioida nousevan kovinkaan suureksi. Ensimmäisten 5–10 vuoden aikana yksilöllinen varhaiseläke koskisi pääasiassa päällystössä kuuluvia vakuutettuja. Arvion mukaan yksilöllinen varhaiseläke lisäisi työkyvyttömyyseläkkeen saajien lukumäärää enintään noin 10 prosentilla.

Samanaikaisesti joustavan eläkeikäjärjestelyn voimaantumisen kanssa on työttömyyseläke merenkulkijoiden osalta menettämässä merkitystään työttömyyseläkeikärajan asteittain noustessa 60 vuoreen. Arvion mukaan jo vuotuisen työttömyyseläkemenon pieneneminen vastaa suurimaksi osaksi yksilöllisen varhaiseläkkeen aiheut-

tamaa eläkemenon vuoruista lisäystä. Lisäksi on oletettavissa, että osa vakuutetuista, jotka muutoin siirtyisivät työkyvyttömyyseläkkelle, hakevat yksilöllistä varhaiseläkettä. Koska nykyinen mahdollisuus eläkeiän alentamiseen palvelusajan perusteella säilyy, ei yksilöllisen varhaiseläkeen kustannuksiin ole odotettavissa kasvua eläkeikäuudistuksen voimaantulovaiheen päätyttyäkään.

Koska ehdotettu muutos vapaakirjan perusteella suoritettavan eläkkeen määrääntymisestä koskisi ainoastaan lain voimaantulon jälkeen kertynyttä eläkettä, vaikuttaisi muutos eläkemenoon vuodesta 1990 alkaen. Arvion mukaan eläkemeno olisi vuoteen 2015 mennessä alentunut kokonaispalkkasummasta laskettuna noin 2 prosenttiyksiköllä. Lain soveltamisalaa koskevasta

muutoksesta seuraa, että vakuutettujen määrä pysyy ennallaan. Tämän johdosta myös merimieseläkejärjestelmän rahoitustilanne säilyy nykyisen kaltaisena. Muilla merimieseläkelakiin ehdotetuilla muutoksilla ei ole olennaista taloudellista vaikutusta.

Edellä olevan perusteella voidaan arvioida, että ehdotetut muutokset kokonaisuudessaan vaikuttavat eläkemenoon ensimmäisen viiden vuoden jakson jälkeen selvästi alentavasti noin vuoteen 2010 saakka, jonka jälkeinen kehitys ei ole enustettavissa.

Valtio osallistuu merimieseläkejärjestelmän kustannuksiin kolmanneksella. Ehdotetuista muutoksista aiheutuu valtiolle vuonna 1987 enintään 0,5 miljoonan markan lisäkustannukset.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälän 1 momentissa mainittuihin lain soveltamisalaa koskeviin säännöksiin lisätään maininta siitä, että suomalaisen yhtiön ulkomaisen tytäryhtiön omistamassa aluksessa työssä oleva Suomen kansalainen tai Suomessa asuva työntekijä kuuluu merimieseläkevakuutuksen piiriin. Koska vakuutusmaksujen periminen ulkomaiselta yhtiöltä voi olla vaikeaa, edellytetään, että kotimainen emoyhtiö antaa merimieseläkekassalle sitoumuksen tai sen hyväksymän vakuuden vakuutusmaksun suorittamisesta. Emoyhtiöllä tarkoitetaan sellaista yhtiötä, jolla on toisessa yhtiössä, tytäryhtiössä, tosiasiallinen määräämisvalta.

Pykälän 3 momenttia tarkennetaan siten, että miehistöä koskeva 60 vuoden ikäraja poistetaan ja että laki koskee kaikkia ennen 65 vuoden ikää ensimmäisen kerran merityösuhteeseen tulleita työntekijöitä.

5 §. Koska työnantajalle on merityösuhteen erityislaadun johdosta annettu oikeus pidättää suoraan vakuutetun palkasta tämän suorittavaksi säädetty vakuutusmaksu, on merimieseläkekassan tähän perustuva vakuutusmaksusaatava turvattava erityisesti pakkotäytäntöönpanossa. Sen vuoksi pykälän 2 momentissa korostetaan sitä, että pidätetty vakuutusmaksu on osa vakuuterulle maksettua palkkaa. Pykälään lisätään myös uusi 3 momentti, jonka mukaan eläkekassalla on oikeus periä suorittamatta jäänyt vakuutusmaksu vakuutetun puolesta. Muutosten tar-

koituksena on saattaa vakuutusmaksusaatava merilain 212 §:n tarkoittaman meripanttioikeuden piiriin.

7 §. Vakuutusmaksujen suorittamisen tehostamiseksi pykälää muutetaan siten, että eläkekassa voi laiminlyöntitapauksissa velvoittaa työnantajan suorittamaan enintään kaksinkertaiseksi korotetun vakuutusmaksun. Samalla yhdenmukaistetaan muutoksenhakua koskevia säännöksiä vastaamaan muiden yksityisen sektorin työeläkelakien säännöksiä. Muutosta vakuutusmaksun määräämistä koskevaan päätökseen haetaan vakuutus-oikeudelta. Tätä koskeva säännös lisätään lain 59 §:ään.

8 §. Pykälän 1 momenttiin tehdään lähinnä tekniset 7 §:n 2 momentin säännöksen poistamisesta johtuvat muutokset.

9 §. Jotta vakuutetun palkasta ei pidätetä vakuutusmaksua takautuvasti miten pitkältä ajalta tahansa, pykälää tarkennetaan siten, että vakuutusmaksu on pidätettävä viimeistään palkanmaksua seuraavan toisen kalenterivuoden loppuun mennessä.

14 §. Vanhuuseläkeikä on 65 vuotta sekä päällystöön että miehistöön kuuluvilla vakuuteruilla. Pitkään mereillä olleella vakuuteruilla säilyy kuitenkin oikeus saada vanhuuseläke palvelusajan perusteella alennetussa eläkeiässä. Tällöin edellytetään, että vakuuterulle on kertynyt vähintään 300 eläkkeeseen oikeuttavaa maksukuukautta. Alennettu eläkeikä lasketaan siten, että jokainen sanotun määrän ylittävä maksukuukausi alentaa

eläkeikää 65 vuodesta alkaen yhdellä kuukaudella. Vanhuuseläke voi alkaa kuitenkin aikaisintaan päällystään kuuluvilla 60 vuoden iästä ja miehistöön kuuluvilla 55 vuoden iästä. Eläkkeen saaminen alennetussa eläkeiässä edellyttää lisäksi, että vakuutettu on ollut kolmen vuoden aikana ennen eläkkeeseen oikeuttavan työsuhteen päättymistä merimieseläkelain mukaisessa työsuhteessa vähintään puolitoista vuotta.

Pykälän 3 momentti sisältää varhennettua vanhuuseläkettä koskevat säännökset. Vakuutettu voi varhentaa vanhuuseläkkeelle siirtymistään enintään viidellä vuodella, laskettuna joko 65 vuoden iästä tai hänen palvelusajan perusteella saavuttamastaan alennetusta eläkeiästä.

Eläkkeiden yhteensovituksen yksinkertaistamiseksi vanhuuseläkkeen alkamisajankohtaa muutetaan vastaamaan muiden yksityisen sektorin työeläkelakien säännöksiä siten, että eläke alkaa pääsääntöisesti eläketapahtumaa seuraavan kalenterikuukauden alusta.

14 a §. Säännöstä työttömyysajan rinnastamisesta palvelusaikaan oikeutta vanhuuseläkkeeseen määrättäessä laajennetaan koskemaan myös niitä tapauksia, joissa vakuutetulla on merimieslain 46 §:n mukaan oikeus irtisanoa työsopimuksensa päättymään heti tai hän on purkanut sen sanotun lain 49 §:ssä säädetyllä perusteella.

Työttömyysajan rinnastaminen palvelusaikaan edellyttää, että vakuutettu täyttää eläkkeen saamiseen oikeuttavan iän kolmen vuoden kuluessa työsuhteen päättymisestä ja että hänellä on oikeus saada tältä ajalta työttömyyspäivärahaa tai työttömyyseläkettä. Vakuutetun katsotaan olleen tätä pykälää sovellettaessa yhdenjaksoisesti työttömänä, vaikka päivärahana tai eläkkeen maksaminen olisi keskeytynyt sanottuna aikana, enintään kuitenkin kuuden viikon ajaksi.

Jotta eläkeikää lähestyvä joko kokonaan tai suurimmaksi osaksi alennettuun eläkeikään vaadittavat maksukuukaudet ansainnut vakuutettu säilyttäisi oikeutensa eläkeiän alentamiseen myös silloin, kun hän on työttömänä ollessaan joutunut ottamaan vastaan muuta kuin omaan ammattiinsa kuuluvaa työtä, on pykälän uuteen 2 momenttiin otettu tätä koskevat säännökset. Niiden mukaan oikeus vanhuuseläkeiän alentamiseen säilyy myös silloin, kun vakuutettu on siirtynyt työhön 1 §:ssä tarkoitettuun ulkomaiseen alukseen. Edellytyksenä on kuitenkin, että vakuutettu työvoimaviranomaisen välityksellä pitää työhakemuksensa jatkuvasti voimassa.

15 §. Pykälään lisätyissä 2—4 momentissa määritellään yksilöllisen varhaiseläkkeen saami-

sen edellytykset, jotka vastaavat yksityisen sektorin työeläkelakien vastaavia säännöksiä. Yksilöllinen varhaiseläke olisi mahdollinen 55 vuoden iästä lukien. Hakijan terveydentilaan ja ammatissaolon pitkäaikaisuuteen liittyvien tekijöiden ohella eläkkeen saaminen edellyttää, että vakuutettu on vähentänyt ansiotyötään laissa tarkoitetulla tavalla tai lopettanut sen kokonaan. Tämän lisäksi edellytetään, ettei työsuhteen päättymisestä ole pääsääntöisesti kulunut vuotta pitempää aikaa. Yksilöllinen varhaiseläke voidaan lakkauttaa, jos eläkkeensaaja ei enää täytä sen saamisen edellytyksiä. Jotta työntekijä voisi ennakolta varautua eläkkeelle siirtymiseen, hänellä on pykälän 4 momentin mukaan oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän eläkkeen saamisen edellytykset. Päätöksestä hänellä on valitusoikeus. Päätös sitoo eläkekassaa kuuden kuukauden ajan siitä, kun päätös on saanut lainvoiman.

16 §. Pykälään lisätään maininta siitä, että yksilöllinen varhaiseläke vastaa määrältään täyttä työkyvyttömyyseläkettä.

17 §. Pykälä sisältää säännökset vapaakirjaan perustuvan vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perheläkkeen myöntämisestä. Pykälän 1 momenttia täydennetään työkyvyttömyyseläkkeen määrää koskevilla säännöksillä. Pykälän 2 momenttiin on lisätty säännökset työkyvyttömyyseläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämisestä siinä tapauksessa, että vakuutettu on saanut tässä laissa tarkoitetun työsuhteen päättymisen jälkeen alkaneen muun eläkelain piiriin kuuluvan työsuhteen perusteella vastaavan eläkkeen.

Pykälän 3 momentin mukaan vapaakirjan perusteella eläkettä karttuisi nykyisen 2 prosentin sijasta 1,5 prosenttia vuodessa silloin, kun vakuutetulla on meripalveluaikaa enintään 10 vuotta. Eläkettä karttuu kuitenkin edelleen 2 prosenttia vuodessa, jos vakuutetulla on eläkkeeseen oikeuttavia maksukuukausia yhteensä vähintään 15 vuotta. Jos eläkkeeseen oikeuttavia maksukuukausia on enemmän kuin 10 vuotta mutta vähemmän kuin 15 vuotta, eläkkeen karttumisprosentti nousisi tällä välillä asteittain 1,5 prosentista 2 prosenttiin. Asteittainen nousu lasketaan siten, että ensin määrätään 10 vuoden eli 120 maksukuukauden perusteella karttunut eläke, minkä jälkeen näin saatuun eläkkeeseen lisätään jokaiselta sanotun määrän ylittävältä maksukuukaudelta ylitteen neljäsosan osoittama prosenttimäärä eläkkeen perusteena olevasta palkasta.

22 §. Pykälän uuden 2 momentin mukaan vanhuuseläkkeen varhentamisesta johtuva alennus on 6 prosenttia varhentamisvuotta kohden.

Alennus lasketaan siitä eläkkeestä, jonka vakuutettu on ansainnut eläkkeelle siirtymiseen mennessä.

23 §. Pykälään on tehty lähinnä teknisiä tarkistuksia, jotka johtuvat vanhuuseläkkeen alkamisesta ja yksilöllisestä varhaiseläkkeestä.

59 §. Pykälään on lisätty säännökset muutoksen hakemisesta eläkekassan vakuutusmaksun määräämistä ja maksuunpanoa koskevaan päätökseen. Muutosta sanottuun päätökseen haetaan vakuutusoikeudelta eikä enää yleiseltä alioikeudelta. Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta. Säännös vastaa muiden yksityisen sektorin työeläkelakien vastavia säännöksiä.

59 a §. Yhdenmukaisesti muiden työeläkelakien kanssa lakiin ehdotetaan lisättäviksi säännökset perustevalituksesta. Perustevalitusoikeus olisi sillä, joka katsoo eläkekassan perineen vakuutusmaksua lain tai sopimuksen vastaisesti, sekä sillä, joka katsoo vakuutusmaksun maksuunpanon olevan lain tai sopimuksen vastainen. Kuten työeläkejärjestelmässä yleensä on myös merimieseläkejärjestelmän toimeenpanon kannalta tärkeää, että vakuutusmaksun määrä voidaan lopullisesti määrätä lyhyessä ajassa. Sen vuoksi perustevalitus olisi tehtävä vakuutusoikeudelle viimeistään kahden vuoden kuluessa sitä seuraavan kalenterivuoden alusta lukien, jona saaminen on määrätty tai maksuunpantu taikka erääntynyt maksettavaksi.

62 §. Jotta lain toimeenpanosta huolehtivalle merimieseläkekassalle annettaisiin kaikki vakuutusmaksuun vaikuttavat tiedot ja vakuutetun palkasta suoritettava pidätys tehtäisiin laissa säädetyllä tavalla, lakiin sisällytetään rangaistussäännös. Rangaistavaa olisi tahallinen väärin tietojen antaminen vakuutusmaksuun vaikuttavista seikoista sekä kieltäytyminen tietoja antamasta. Sama koskisi tapauksia, joissa vakuutusmaksua on vakuutetun palkasta tahallisesti pidätetty väärin. Rangaistuksena olisi sakko, jollei teosta ole muussa laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Muutos toteutetaan lisäämällä pykälään uusi 1 momentti, jolloin nykyinen 1 ja 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi.

2. Voimaantulo

Lainmuutokset tulisi saattaa voimaan siten, että joustavan eläkeikäjärjestelyn toteuttaminen aloitettaisiin 1 päivästä tammikuuta 1987. Läheillä eläkeikää olevien vakuutettujen etujen turvaa-

miseksi ehdotetaan, että vanhuuseläkeikää koskevat muutokset saatettaisiin voimaan asteittain 15 vuoden voimaantulovaiheen aikana.

Ehdotuksen mukaan ensimmäisen viiden vuoden aikana lain voimaantulosta oikeus vanhuuseläkkeen saamiseen määräytyisi nykyisin voimassa olevien säännösten mukaisesti. Tämän jälkeen vuoden 2001 loppuun mennessä vanhuuseläkeikä nousisi asteittain 65 ikävuoteen.

Asteittainen eläkeiän nousu ehdotetaan toteutettavaksi siten, että eläkeikää korotettaisiin sanottuna aikana 60 vuoden iästä yhdellä kuukaudella jokaista vuoden 1991 jälkeen alkanutta kahta kalenterikuukautta kohden. Eläkeikä määräytyisi sanotulla tavalla lähinnä niiden miehistöön kuuluvien vakuutettujen osalta, joilla eläkeikä on nykyisten säännösten mukaan 60 vuotta. Niissä tapauksissa, joissa miehistössä palvelulla vakuuterulla olisi nykyisten säännösten mukaan oikeus palvelusajan vähimmäisvaatimusten perusteella vanhuuseläkkeen saamiseen 55—59 vuoden iästä, vanhuuseläkkeen alkaminen määräytyisi siten, että ennen vuotta 1992 ansaittu eläkeiän alennus säilyy. Niillä vakuuteruilla, joilla on vuoden 1991 loppuun mennessä vähintään 15 vuotta eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa, oikeus vanhuuseläkkeen saamiseen alkaisi iästä, joka saadaan, kun 65 vuoden iästä vähennetään ennen vuotta 1992 kertynyt 15 vuotta ylittävä eläkkeeseen oikeuttava aika. Jos kuitenkin näin laskettu eläkeikä on korkeampi kuin ensin sanotulla tavalla määräytyvä eläkeikä, oikeus vanhuuseläkkeen saamiseen alkaa alemmasta eläkeiästä.

Myös täysitehoisen työkyvyttömyyseläkkeen määrääytymistä, siltä osin kuin on kysymys eläketapahtuman ja eläkeiän välisen ajan lukemisesta eläkkeeseen oikeuttavaksi, muutettaisiin lain voimaantulovaiheessa asteittain 65 ikävuoteen.

Voimaantulosäännöksessä säädettäisiin, että miehistöön kuuluvan vakuutetun työkyvyttömyyseläkettä määrättäessä tämä aika eläketapahtumasta eläkeikään otetaan huomioon 60 ikävuoteen saakka vuosien 1987—1991 välisenä aikana. Tämän jälkeen vuoden 2001 loppuun saakka aika eläkeikään otettaisiin huomioon siten, että eläkeikää korotettaisiin yhdellä kuukaudella jokaista vuoden 1991 jälkeen alkanutta kahta kalenterikuukautta kohden.

Ennen lain voimaantuloa päättyneen työsuhteen perusteella vapaakirjana suoritettavien vanhuus- tai työkyvyttömyys- taikka perhe-eläkkeiden ansaittu eläketaso säilytettäisiin. Ne määrättyisivät nykyisten säännösten mukaan siten, että kuukaudelta suoritettavan eläkkeen määrä olisi

1/6 prosenttia vakuutetun eläkkeen perusteena olevasta palkasta.

Voimaantulosäätönsä on myös säädettävä muutoksenhakumenettelystä. Vakuutusosoikeudelta haettaisiin muutosta sellaiseen merimieseläkerekassan vakuutusmaksun määräämistä koskevaan päätökseen, joka on annettu tämän lain tultua voimaan. Näin ollen yleisessä alioikeudessa vireillä olevat tai vielä mahdollisesti vireille tulevat

vakuutusmaksua koskevat asiat käsitellään loppuun aikaisemman lain mukaan. Samoin perustevalitus tehdään vakuutusosoikeudelle, jos vakuutusmaksu on määrätty tai maksuunpantu taikka se on erääntynyt maksettavaksi tämän lain tultua voimaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/56) 1 §:n 1 ja 3 momentti, 5 ja 7 §, 8 §:n 1 momentti, 9, 14 ja 14 a §, 16 §:n 3 momentti, 17 ja 23 § sekä 59 §:n 1 momentti.

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti 4 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (236/83), 1 §:n 3 momentti ja 14 a § 18 päivänä huhtikuuta 1980 annetussa laissa (280/80), 14 § osittain muutettuna 9 päivänä tammikuuta 1981 annetulla lailla (1/81), 16 §:n 3 momentti 11 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (768/70) ja 17 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla sekä 9 päivänä tammikuuta 1981 ja 4 päivänä maaliskuuta 1983 annetuilla laeilla.

lisätään 15 §:ään, sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1985 annetussa laissa (1122/85), uusi 2—4 momentti, 22 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1966 annetulla lailla (739/66) ja mainitulla 11 päivänä joulukuuta 1970 annetulla lailla, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, lakiin uusi 59 a § sekä 62 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyiset 1 ja 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi, seuraavasti:

1 Luku

Yleiset säännökset

1 §

Työntekijällä, joka tekee merimieslaissa (423/78) tarkoitettua työtä ulkomaanliikenteeseen käytettävässä suomalaisessa kauppa-aluksessa, merellä ansiotarkoituksessa toimivassa pelastus- tai kalastusaluksessa taikka muunlaisessa jäänmurtajalaksessa kuin satamajäänmurtajassa taikka työnantajan määräyksestä merenkulun piiriin kuuluva työtä väliaikaisesti muualla, on oikeus vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeeseen sekä hänen omaisillaan perhe-eläkkeeseen ja leskellä tai kuolinpesällä haurausavustukseen sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Sama koskee sellaista Suomen kansalaista tai Suomessa asuvaa työntekijää, joka tekee työtä suomalaisen yhtiön ulkomaisen tytäryhtiön omistamassa aluksessa edellyttäen, että kotimainen emoyhtiö on anta-

nut merimieseläkekassalle sitoumuksen tai sen hyväksymän vakuuden vakuutusmaksun suorittamisesta. Työntekijää kutsutaan jäljempänä tässä laissa vakuutetuksi.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) työntekijään, joka on työssä kalastusaluksessa, jos aluksen toiminta-alue ei ulotu Itämeren ulkopuolelle; eikä
- 2) työntekijään, joka on tullut 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun työsuhteeseen ensimmäisen kerran täytettyään 65 vuotta.

5 §

Työnantaja tai hänen edustajansa on velvollinen pidättämään palveluksessaan merimiestöimessä olevan henkilön palkasta tämän eläkekassalle suoritettavan maksun.

Työnantajan on suoritettava vakuutetun palkasta pidättämänsä vakuutusmaksut ja omat vakuutusmaksunsa eläkekassalle sekä annettava niistä tilitys siten kuin asetuksella säädetään.

Jos työnantaja ei ole suorittanut eläkekassalle pidättämänsä vakuutusmaksua määräajassa, eläkekassalla on oikeus periä vakuutusmaksu vakuutetun puolesta.

7 §

Jos 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu tilitys on virheellinen tai tilitys on jäänyt kokonaan toimittamatta eikä virhettä oikaista tai tilitystä toimiteta eläkekassan määräämässä kohtuullisessa ajassa, eläkekassa voi hankkimansa selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella määrätä työnantajalle enintään kaksinkertaiseksi korotetun vakuutusmaksun.

8 §

Tämän lain mukainen vakuutusmaksu saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä niin kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) on säädetty.

9 §

Jos 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu vakuutusmaksu on osaksi tai kokonaan jäänyt pidättämättä, työnantajalla on oikeus pidättää puuttuva määrä vakuutetulle myöhemmin maksettavasta palkasta, kuitenkin viimeistään palkan maksamista seuraavan toisen kalenterivuoden loppuun mennessä.

4 Luku

Vakuutetulle suoritettavat etuudet

14 §

Oikeus saada vanhuuseläkettä on vakuutetulla, joka työsuhteen päättyessä on täyttänyt 65 vuotta.

Vakuutetulla on kuitenkin oikeus saada vanhuuseläkettä alennetussa eläkeiässä, päällystöön kuuluva aikaisintaan 60 vuotta ja miehistöön kuuluva 55 vuotta täytettyään siten, että jokaista kuukautta kohden, jolla eläkkeeseen oikeuttava 11 §:n mukaisesti laskettu aika ylittää 300 maksukuukautta, eläkeikä alenee 65 vuoden iästä yhdellä kuukaudella. Lisäksi edellytetään, että vakuutetun työsuhde päättyy hänen saavuttaessaan sanotulla tavalla lasketun alennetun eläkeiän tai että hän saavuttaa sanotun iän sinä

aikana, joka saadaan, kun työsuhteen päättymisaikaan lisätään tuolloin maksetun vuosiloman, vastikkeen tai muun niihin verrattavan korvauksen perusteella 11 §:n 1 momentin mukaisesti lasketut maksukuukaudet, ja että hän on ollut kolmen vuoden aikana ennen eläkkeeseen oikeuttavan työsuhteen päättymistä tämän lain mukaisessa työsuhteessa vähintään 18 maksukuukauden ajan. Jos työsuhteen päättymisen on johtunut 34 a §:n mukaisen vakuutuksen perusteella myönnetyn vanhuuseläkkeen alkamisesta, vakuutetulla on oikeus tämän pykälän mukaiseen vanhuuseläkkeeseen hänen saavutettuaan tässä momentissa tarkoitetun alennetun eläkeiän.

Vanhuuseläke myönnetään varhennettuna enintään viidellä vuodella laskettuna 65 vuoden iästä tai vakuutetun eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä saavuttamasta 2 momentin mukaisesta alennetusta eläkeiästä, kuitenkin aikaisintaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana vakuutettu on täyttänyt 55 vuotta. Tällöin eläke myönnetään siten vähennettynä kuin 22 §:n 2 momentissa säädetään. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen sovelletaan muutoin, mitä vanhuuseläkkeestä on säädetty.

Vanhuuseläke myönnetään seuraavan kuukauden alusta sen jälkeen, kun oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt, kuitenkin aikaisintaan sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista. Jos eläkettä on haettu kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä, myönnetään eläke kuitenkin työsuhteen päättymistä lähinnä seuraavan kuukauden alusta.

14 a §

Jos vakuutetun työsuhde on päätynyt ennen 14 §:ssä säädetyn iän täyttämistä ja tämä on johtunut aluksen myymisestä, liikenteestä poistamisesta tai työvoiman supistamisesta taikka siitä, että vakuutettu on irtisanonut työsopimuksensa tai purkanut sen merimieslain 46 tai 49 §:ssä säädettyillä perusteilla, rinnastetaan työttömyysaika palvelusaikaan määrätessä oikeutta vanhuuseläkkeeseen edellyttäen, että vakuutettu täyttää eläkkeen saamiseen oikeuttavan iän kolmen vuoden kuluessa työsuhteen päättymisestä ja että hänellä on tältä ajalta oikeus saada työttömyys-urvalain mukaista päivärahaa tai 15 e §:n mukaista työttömyyseläkettä. Työttömyyspäivärahan tai eläkkeen maksamisen keskeytyminen jätetään kuitenkin huomioon ottamatta, jos keskeytyminen ei ole jatkunut yhdenjaksoisena kuutta viikkoa pitempää aikaa.

Jos vakuutettu on ottanut vastaan työvoimaviranomaisen tarjoaman työttömyysturvalain 7 §:ssä tarkoitetun työn, josta hän ei voi kieltäytyä menettämättä oikeuttaan työttömyyspäivärahaan tai jos hän on siirtynyt työhön 1 §:ssä tarkoitettuun ulkomaiseen alukseen, noudatetaan oikeutta vanhuuseläkkeeseen määrättäessä, mitä 1 momentissa on säädetty edellyttäen, että vakuutettu on työvoimaviranomaisen välityksellä jatkuvasti hakenut 1 §:ssä tarkoitettua työtä.

15 §

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täyttäneellä vakuutetulla on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötä. Edellytyksenä on kuitenkin, että vakuutettu on lopettanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjessaännössä tai eläkesäännöissä tarkoitettua ansiotyötä tai että hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin työntekijäin eläkelain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu markkamäärä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksilöllistä varhaiseläkettä määrättäessä voidaan eläkkeeseen oikeutavana ottaa huomioon myös eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

Yksilöllisenä varhaiseläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, jollei eläkkeensaaja enää täytä 2 momentissa säädettyjä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Muutoin eläkkeestä on soveltuvin osin voimassa, mitä täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä on säädetty.

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän 2 momentin ensimmäisessä ja viimeisessä virkkeessä mainitut eläkkeen saamisen edellytykset. Päätökseen saa hakea muutosta niin kuin 59 §:ssä on säädetty. Ennakkopäätös on eläkekassaa sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään kuuden kuukauden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

16 §

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Täysi työkyvyttömyyseläke, joka määräytyy 1 momentin mukaisesti, myönnetään vakuuterulle, jonka ansiomahdollisuudet ovat alentuneet enemmän kuin kahdella kolmanneksella. Niin ikään yksilöllinen varhaiseläke myönnetään täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä, joka on puolet täydestä eläkkeestä.

17 §

Jos vakuutetulla tai tämän lain alaisuuteen kuuluneella työntekijällä ei ole oikeutta saada 14 §:n mukaista vanhuuseläkettä tai 15 §:n mukaista työkyvyttömyyseläkettä, suoritetaan hänelle hänen täytettyään 65 vuotta tai, kun hänen työkykynsä voidaan sairauden, vian tai vamman johdosta arvioida huomioon ottaen myös jo kulunut aika olevan yhdenjaksoisesti ainakin vuoden ajan alentunut vähintään kahdella viidenneksellä, vapaakirjan perusteella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä ja hänen kuoltuaan hänen jälkeensä 15 a §:ssä tarkoitetuille henkilöille vapaakirjan perusteella perhe-eläkettä. Työkyvyn alentumista arvioitaessa otetaan huomioon vakuutetun jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka suorittamista voidaan häneltä kohtuudella edellyttää silmällä pitäen hänen koulutustaan, aikaisempaa toimintaansa, ikäänsä ja asumisolosuhteitaan sekä niihin verrattavia muita seikkoja. Jos työkyky on alentunut vähintään kolmella viidenneksellä, myönnetään työkyvyttömyyseläke täytenä eläkkeenä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä, joka on puolet täydestä eläkkeestä.

Jos vakuutettu on tässä laissa tarkoitettua työsuhteen päätyttyä saanut myöhempään työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvan työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitun työkyvyttömyyseläkkeen, myönnetään vakuuterulle vapaakirjan perusteella niin ikään tämän lain mukainen työkyvyttömyyseläke joko täytenä eläkkeenä, osaeläkkeenä tai yksilöllisenä varhaiseläkkeenä sen mukaan kuin ensiksi mainittu eläke on myönnetty.

Jos vakuutetun eläkkeeseen oikeuttavien maksukuukausien yhteismäärä on enintään 120, on vapaakirjan perusteella kuukaudelta suoritettava vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke maksukuukausien kahdeksasosan osoittama prosehtimäärä va-

kuutetun 16 §:n 1 momentissa tarkoitetusta ja 18 §:n mukaisesti korotetusta eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Jos maksukuukausien yhteismäärä on vähintään 180, eläke määräytyy siten kuin 16 §:n 1 momentissa on säädetty. Jos maksukuukausia on enemmän kuin 120 mutta vähemmän kuin 180, lisätään 120 maksukuukauden perusteella laskettuun eläkkeeseen jokaiselta sanotun määrän ylittävältä maksukuukaudelta ylitteen neljäsosan osoittama prosenttimäärä eläkkeen perusteena olevasta palkasta.

Vapaakirjan perusteella kuukaudelta suoritettava perhe-eläke on 16 a §:ssä säädetyllä tavalla laskettu määrä 3 momentin mukaisesta vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeestä, kuitenkin siten, että maksukuukausina otetaan huomioon vain edunjättäjän 23 ikävuoden täyttämisen jälkeen saamat maksukuukaudet.

22 §

Jos eläke myönnetään 14 §:n 3 momentin mukaisesti varhennettuna, eläkettä vähennetään puoli prosenttia jokaiselta kuukaudelta, joita eläkettä maksetaan ennen 14 §:ssä tarkoitetun eläkeiän täyttämiskuukautta seuraavan kalenterikuukauden alkua. Vähennys lasketaan 27 §:n mukaisesti yhteensovitetusta eläkkeestä, joka vakuuterulle on karttunut eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä. Jos tällöin työsuhde, jonka perusteella myönnettävää eläkettä ei ole varhennettu, päättyy ennen eläkeiän täyttämistä, sanotusta työsuhteesta karttunut eläke lisätään vanhuuseläkkeeseen siten muutettuna, että se vastaa sitä ikää, joka vakuuterulla rästä myönnettävän eläkkeen alkamisajankohdasta on.

23 §

Työkyvyttömyyseläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja on täyttänyt vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän.

Osa-eläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke muutetaan eläkkeensaajan hakemuksesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja on täyttänyt 15 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset, ei kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pitemmältä ajalta ennen hakemusta seuraavan kuukauden alkua.

9 Luku

Muutoksenhaku

59 §

Asianosainen, joka ei tyydy eläkekassan eläkettä, vapaakirjaa, vakuutusmaksun palauttamista tai 1 §:n 4 momentissa tarkoitettua asiaa koskevaan päätökseen taikka vakuutusmaksun määräämistä ja maksuunpanoa koskevaan 7 §:ssä tarkoitettuun päätökseen, saa hakea siihen muutosta vakuutusoikeudelta kirjallisella valituksella viimeistään koimanttenakymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona valittaja sai päätöksestä tiedon.

59 a §

Joka katsoo, että eläkekassa on tämän lain perusteella perinyt vakuutusmaksua lain tai sopimuksen vastaisesti tai että sen määräämän maksun maksuunpano on ollut lain tai sopimuksen vastainen, saa tehdä siitä kirjallisen perustevalituksen vakuutusoikeudelle viimeistään kahden vuoden kuluessa sitä seuraavan vuoden alusta lukien, jona saaminen on määrätty tai maksuunpantu tai jona se on erääntynyt maksettavaksi. Jos valitus tehdään ulosmittauksen johdosta, on lisäksi voimassa, mitä verojen ja maksujen perimisestä ulosottoihin annetussa laissa on perustevalituksesta säädetty.

10 Luku

Erinäisiä säännöksiä

62 §

Jos työnantaja tai hänen edustajansa tahallaan antaa tämän lain mukaan tarvittavan vakuutusmaksuun vaikuttavan tiedon väärin tai kieltäytyy tietoja antamasta taikka tahallaan pidättää väärin vakuutetun palkasta tämän lain mukaista vakuutusmaksua, on hänet tuomittava sakkoon, jollei teosta muussa laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1987.

Tämän lain 1 §:n säännöksiä sovelletaan työntekijään myös silloin, kun työsuhde suomalaisen yhtiön ulkomaiseen tytäryhtiöön on ollut voimassa ennen tämän lain voimaantuloa.

Jos miehistöön kuuluvalla vakuuterulla tämän lain voimaan tullessa on eläkkeeseen oikeuttavia

maksukuukausia, sovelletaan hänen vanhuuseläkettä määrättäessä 31 päivään joulukuuta 1991 saakka välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita eläkeikää koskevia säännöksiä. Tämän jälkeen 1 päivästä tammikuuta 1992 ja sen jälkeen 31 päivään joulukuuta 2001 vakuutetulla on oikeus vanhuuseläkkeen saamiseen siten, että eläkeikää korotetaan 60 ikävuodesta yhdellä kalenterikuukaudella jokaista vuoden 1991 jälkeen alkanutta kahta kalenterikuukautta kohden enintään 65 ikävuoteen saakka. Vakuutetulla on kuitenkin sanottuna aikana, vuodesta 1992 vuoden 2001 loppuun, oikeus vanhuuseläkkeen saamiseen siitä iästä, joka saadaan, kun 65 vuodesta vähennetään ne hänelle ennen vuotta 1992 kertyneet maksukuukaudet, jotka ylittävät 180 maksukuukautta edellyttäen, että näin laskettu eläkeikä on ensiksi sanotulla tavalla laskettua eläkeikää aiempi. Oikeus vanhuuseläkkeen saamiseen alkaa kuitenkin aikaisintaan 55 vuoden iästä.

Jos miehistöön kuuluvalla vakuutetulla tämän lain voimaan tullessa on eläkkeeseen oikeuttavia maksukuukausia sovelletaan hänen työkyvyttömyyseläkettä 15 §:n mukaan määrättäessä 31 päivään joulukuuta 1991 saakka välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä. Tämän jälkeen luetaan hänen työky-

vyttömyyseläkettä määrättäessä 1 päivästä tammikuuta 1992 ja sen jälkeen 31 päivään joulukuuta 2001 saakka maksukuukausiksi aika työkyvyttömyyden alkamisesta eläkeikään siten, että eläkeikää korotetaan 60 vuoden iästä yhdellä kuukaudella jokaista vuoden 1991 jälkeen alkanutta kahta kalenterikuukautta kohden 65 ikävuoteen saakka.

Oikeutta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen määrättäessä otetaan huomioon myös sellainen työstä luopuminen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa päättyneen työsuhteen perusteella vapaakirjana suoritettava vanhuus-, työkyvyttömyys- tai perhe-eläkettä määrättäessä sovelletaan välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleen lain 17 §:n säännöksiä.

Vakuutusmaksun määräämistä koskevasta 7 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä valitetaan vakuutusosoikeuteen, jos päätös on annettu tämän lain tultua voimaan.

Tämän lain 59 a §:ssä tarkoitettu perustevalitus tehdään vakuutusosoikeudelle, jos vakuutusmaksu on määrätty tai maksuunpantu taikka se on erääntynyt maksettavaksi tämän lain tultua voimaan.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1986

Tasavallan Presidentti

Ministeri

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 26 päivänä tammikuuta 1956 annetun merimieseläkelain (72/56) 1 §:n 1 ja 3 momentti, 5 ja 7 §, 8 §:n 1 momentti, 9, 14 ja 14 a §, 16 §:n 3 momentti, 17 ja 23 § sekä 59 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti 4 päivänä maaliskuuta 1983 annetussa laissa (236/83), 1 §:n 3 momentti ja 14 a § 18 päivänä huhtikuuta 1980 annetussa laissa (280/80), 14 § osittain muutettuna 9 päivänä tammikuuta 1981 annetulla lailla (1/81), 16 §:n 3 momentti 11 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (768/70) ja 17 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla sekä 9 päivänä tammikuuta 1981 ja 4 päivänä maaliskuuta 1983 annetuilla laeilla.

lisätään 15 §:ään, sellaisena kuin se on 31 päivänä joulukuuta 1985 annetussa laissa (1122/85), uusi 2—4 momentti, 22 §:ään, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä joulukuuta 1966 annetulla lailla (739/66) ja mainitulla 11 päivänä joulukuuta 1970 annetulla lailla, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, lakiin uusi 59 a § sekä 62 §:ään uusi 1 momentti, jolloin nykyiset 1 ja 2 momentti siirtyvät 2 ja 3 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 Luku

Yleiset säännökset

1 §

Työntekijällä, joka tekee merimieslaissa (423/78) tarkoitettua työtä ulkomaanliikenteeseen käytettävässä suomalaisessa kauppa-aluksessa, merellä ansiotarkoituksessa toimivassa pelastus- tai kalastusaluksessa taikka muunlaisessa jäänmuurtaja-aluksessa kuin satamajäänmurtajassa taikka työnantajan määräyksestä merenkulun piiriin kuuluvaa työtä väliaikaisesti muualla, on oikeus vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeeseen sekä hänen omaisillaan perhe-eläkkeeseen ja leskellä tai kuolinpesällä haudausavustukseen sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. Työntekijää kutsutaan jäljempänä tässä laissa vakuutetuksi.

1 Luku

Yleiset säännökset

1 §

Työntekijällä, joka tekee merimieslaissa (423/78) tarkoitettua työtä ulkomaanliikenteeseen käytettävässä suomalaisessa kauppa-aluksessa, merellä ansiotarkoituksessa toimivassa pelastus- tai kalastusaluksessa taikka muunlaisessa jäänmurtaja-aluksessa kuin satamajäänmurtajassa taikka työnantajan määräyksestä merenkulun piiriin kuuluvaa työtä väliaikaisesti muualla, on oikeus vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeeseen sekä hänen omaisillaan perhe-eläkkeeseen ja leskellä tai kuolinpesällä haudausavustukseen sen mukaan kuin tässä laissa säädetään. *Sama koskee sellaista Suomen kansalaista tai Suomessa asuvaa työntekijää, joka tekee työtä suomalaisen yhtiön ulkomaisen tytäryhtiön omistamassa aluksessa edellyttäen, että kotimainen emoyhtiö on antanut merimieseläkekassalle sitoumuksen tai sen hyväksymän vakuuden vakuutusmaksun suorittamisesta.* Työntekijää kutsutaan jäljempänä tässä laissa vakuutetuksi.

Tätä lakia ei sovelleta:

1) kalastusaluksessa työsuhteessa olevaan henkilöön, jos aluksen toiminta-alue ei ulotu Itämeren ulkopuolelle; eikä

Tätä lakia ei sovelleta:

1) *työntekijään, joka on työssä kalastusaluksessa, jos aluksen toiminta-alue ei ulotu Itämeren ulkopuolelle; eikä*

Voimassa oleva laki

2) henkilöön, joka on tullut 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun työsuhteeseen ensimmäisen kerran, miehistöön kuuluva 60 vuotta ja päällystöön kuuluva 65 vuotta täytettyään.

5 §

Laivanvarustaja tai hänen edustajansa on velvollinen pidättämään palveluksessaan merimiestoimessa olevan henkilön palkasta tämän eläkekassalle suoritettavan maksun.

Pidättämänsä määrät ja omat maksunsa laivanvarustajan tulee suorittaa kassalle sekä antaa niistä sille tilitys, sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

7 §

Milloin 5 §:n 2 momentissa mainitussa tilityksessä on virhe tai se on jäänyt kokonaan toimittamatta eikä virhettä oikaista tai tilitystä toimiteta eläkekassalle sen hallituksen määräämässä ajassa, joka ei saa olla kuukautta lyhyempi, on laivanvarustaja velvollinen suorittamaan kassalle sanotussa momentissa tarkoitettuna maksuna hallituksen kohtuulliseksi arvioiman määrän.

Hallituksen 1 momentin nojalla määräämä maksu jää pysyväksi, jollei laivanvarustaja ole kuuden kuukauden kuluessa eläkekassan päätöksestä tiedon saatuaan saattanut asiaa kassan kotipaikan alioikeuden tutkittavaksi.

8 §

Mikäli laivanvarustaja ei ole asetuksella säädettyvässä määräajassa suorittanut eläkekassalle sille tulevaa maksua, on se ilman tuomiota ja päätöstä ulosottokelpoinen siinäkin tapauksessa, että kysymys maksun suuruudesta on 7 §:n 2 momentin nojalla saatettu tuomioistuimen ratkaistavaksi.

9 §

Jos 5 §:n 1 momentissa mainittu palkanpidätys on osaksi tai kokonaan jäänyt toimittamatta, on laivanvarustajalla oikeus pidättää puuttuva määrä myöhemmin maksettavasta palkasta.

Ehdotus

2) *työntekijään*, joka on tullut 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun työsuhteeseen ensimmäisen kerran täytettyään 65 vuotta.

5 §

Työnantaja tai hänen edustajansa on velvollinen pidättämään palveluksessaan merimiestoimessa olevan henkilön palkasta tämän eläkekassalle suoritettavan maksun.

Työnantajan on suoritettava vakuutetun palkasta pidättämänsä vakuutusmaksut ja omat vakuutusmaksunsa eläkekassalle sekä annettava niistä tilitys siten kuin asetuksella säädetään.

Jos työnantaja ei ole suorittanut eläkekassalle pidättämänsä vakuutusmaksua määräajassa, eläkekassalla on oikeus periä vakuutusmaksu vakuutetun puolelta.

7 §

Jos 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu tilitys on virheellinen tai tilitys on jäänyt kokonaan toimittamatta eikä virhettä oikaista tai tilitystä toimiteta eläkekassan määräämässä kohtuullisessa ajassa, eläkekassa voi hankkimansa selvityksen tai sen puuttuessa arvion perusteella määrätä työnantajalle enintään kaksinkertaiseksi korotetun vakuutusmaksun.

8 §

Tämän lain mukainen vakuutusmaksu saadaan ulosottaa ilman tuomiota tai päätöstä niin kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) on säädetty.

9 §

Jos 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu vakuutusmaksu on osaksi tai kokonaan jäänyt pidättämättä, työnantajalla on oikeus pidättää puuttuva määrä vakuutetulle myöhemmin maksettavasta palkasta, kuitenkin viimeistään palkan maksamista seuraavan toisen kalenterivuoden loppuun mennessä.

Voimassa oleva laki

4 Luku

Vakuuterulle suoritettavat etuudet.

14 §

Oikeus vanhuuseläkkeen saamiseen on vakuuterulla, joka työsuhteen päättyessä on täyttänyt, miehistöön kuuluva 60 ja päällistöön kuuluva 65 vuoden iän.

Jos vakuutetun työsuhde on päättynyt hänen saavutettuaan alla olevassa taulukossa mainitun iän tai jos hän saavuttaa sanotun iän sinä aikana, joka saadaan, kun työsuhteen päättymisaikaan lisätään tuolloin maksetun vuosiloman, vastikkeen tai muun niihin verrattavan korvauksen perusteella 11 §:n 1 momentin nojalla lasketut maksukuukaudet, on myös hänellä oikeus vanhuuseläkkeen saamiseen, mikäli hänellä on vähintään hänen saavuttamaansa ikää vastaava taulukkoon merkitty määrä maksukuukausia, edellyttäen, että hän on ollut kahden vuoden aikana ennen eläkkeeseen oikeuttavan työsuhteen päättymistä tämän lain mukaisessa työsuhteessa vähintään 18 maksukuukauden ajan. Jos työsuhteen päättymisen on johtunut 34 a §:n mukaisen vakuutuksen perusteella myönnetyn vanhuuseläkkeen alkamisesta, vakuuterulla on oikeus tämän pykälän mukaiseen vanhuuseläkkeeseen hänen täytettyään maksukuukausien vähimmäismäärää vastaavan iän.

Miehistö

Ikä 59 v. 58 v. 57 v. 56 v. 55 v.

Maksukuukausien vähimmäismäärä 252 264 276 288 300

Päällistö

Ikä 64 v. 63 v. 62 v. 61 v. 60 v.

Maksukuukausien vähimmäismäärä 312 324 336 348 360

Ehdotus

4 Luku

Vakuuterulle suoritettavat etuudet

14 §

Oikeus saada vanhuuseläkestä on vakuuterulla, joka työsuhteen päättyessä on täyttänyt 65 vuotta.

Vakuuterulla on kuitenkin oikeus saada vanhuuseläkestä alennetussa eläkeiässä, päällistöön kuuluva aikaisintaan 60 vuotta ja miehistöön kuuluva 55 vuotta täytettyään siten, että jokaista kuukautta kohden, jolla eläkkeeseen oikeuttava 11 §:n mukaisesti laskettu aika ylittää 300 maksukuukautta, eläkeikä alenee 65 vuoden iästä yhdellä kuukaudella. Lisäksi edellytetään, että vakuutetun työsuhde päättyy hänen saavuttaessaan sanotulla tavalla lasketun alennetun eläkeiän tai että hän saavuttaa sanotun iän sinä aikana, joka saadaan, kun työsuhteen päättymisaikaan lisätään tuolloin maksetun vuosiloman, vastikkeen tai muun niihin verrattavan korvauksen perusteella 11 §:n 1 momentin mukaisesti lasketut maksukuukaudet, ja että hän on ollut kolmen vuoden aikana ennen eläkkeeseen oikeuttavan työsuhteen päättymistä tämän lain mukaisessa työsuhteessa vähintään 18 maksukuukauden ajan. Jos työsuhteen päättymisen on johtunut 34 a §:n mukaisen vakuutuksen perusteella myönnetyn vanhuuseläkkeen alkamisesta, vakuuterulla on oikeus tämän pykälän mukaiseen vanhuuseläkkeeseen hänen saavutettuaan tässä momentissa tarkoitetun alennetun eläkeiän.

Vanhuuseläke myönnetään varhennettuna enintään viidellä vuodella laskettuna 65 vuoden iästä tai vakuutetun eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä saavuttamasta 2 momentin mukaisesta alennetusta eläkeiästä, kuitenkin aikaisintaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana vakuutettu on täyttänyt 55 vuotta. Tällöin eläke myönnetään siten vähennettynä kuin 22 §:n 2 momentissa säädetään. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen sovelletaan muutoin, mitä vanhuuseläkkeestä on säädetty.

Vanhuuseläke myönnetään seuraavan kuukauden alusta sen jälkeen, kun oikeus eläkkeen saamiseen on syntynyt, kuitenkin aikaisintaan

Voimassa oleva laki

14 a §

Jos vakuutetun työsuhde on päättynyt ennen 14 §:ssä säädetyin iän täyttämistä ja tämä on johtunut aluksen myymisestä tai liikenteestä poistamisesta taikka työvoiman supistamisesta aiheutuneesta työttömyydestä, rinnastetaan työttömyysaika palvelusaikaan määrättäessä oikeutta vanhuuseläkkeeseen edellyttäen, että vakuuterulla on oikeus saada mainituilta ajalta valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain (125/34) mukaista päiväavustusta tai työllisyyslain (946/71) mukaista työttömyyskorvausta taikka 15 e §:n mukaista työttömyyseläkettä ja että hän täyttää eläkkeen saamiseen oikeuttavan iän kolmen vuoden kuluessa työsuhteen päättymisestä.

Ehdotus

sen kuukauden alusta, joka lähinnä seuraa eläkkeen hakemista. Jos eläkettä on haettu kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä, myönnetään eläke kuitenkin työsuhteen päättymistä lähinnä seuraavan kuukauden alusta.

14 a §

Jos vakuutetun työsuhde on päättynyt ennen 14 §:ssä säädetyin iän täyttämistä ja tämä on johtunut aluksen myymisestä, liikenteestä poistamisesta tai työvoiman supistamisesta taikka siitä, että vakuutettu on irtisanonut työsuhteen tai purkanut sen merimieslain 46 tai 49 §:ssä säädetyillä perusteilla, rinnastetaan työttömyysaika palvelusaikaan määrättäessä oikeutta vanhuuseläkkeeseen edellyttäen, että vakuutettu täyttää eläkkeen saamiseen oikeuttavan iän kolmen vuoden kuluessa työsuhteen päättymisestä ja että hänellä on tältä ajalta oikeus saada työttömyysturvalain mukaista päivärahaa tai 15 e §:n mukaista työttömyyseläkettä. Työttömyyspäivärahan tai eläkkeen maksamisen keskeytyminen jätetään kuitenkin huomioon ottamatta, jos keskeytyminen ei ole jatkunut yhdenjaksoisena kuutta viikkoa pitempää aikaa.

Jos vakuutettu on ottanut vastaan työvoimaviranomaisen tarjoaman työttömyysturvalain 7 §:ssä tarkoitetun työn, josta hän ei voi kieltäytyä menettämättä oikeuttaan työttömyyspäivärahaan tai jos hän on siirtynyt työhön 1 §:ssä tarkoitettuun ulkomaiseen alukseen, noudatetaan oikeutta vanhuuseläkkeeseen määrättäessä, mitä 1 momentissa on säädetty edellyttäen, että vakuutettu on työvoimaviranomaisen välityksellä jatkuvasti hakenut 1 §:ssä tarkoitettua työtä.

15 §

Sen estämättä, mitä 1 momentissa on säädetty täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täyttäneellä vakuutetulla on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan ansiotyötään. Edellytyksenä on kuitenkin, että vakuutettu on lopettanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännöissä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tarkoitettuna ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa keskimäärin pienemmiksi kuin työntekijään eläkelain 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu markkamäärä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksilöllistä varhaiseläkettä määrättäessä voidaan eläkkeeseen oikeuttavana ottaa huomioon myös eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio.

Yksilöllisenä varhaiseläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke lakkautetaan, jollei eläkkeensaaja enää täytä 2 momentissa säädettyjä eläkkeen saamisen edellytyksiä. Muutoin eläkkeestä on soveltuvin osin voimassa, mitä täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä on säädetty.

Työntekijällä on oikeus saada ennakkopäätös siitä, täyttääkö hän 2 momentin ensimmäisessä ja viimeisessä virkkeessä mainitut eläkkeen saamisen edellytykset. Päätökseen saa hakea muutosta niin kuin 59 §:ssä on säädetty. Ennakkopäätös on eläkekassaa sitova, jos siihen perustuva eläkehakemus tehdään kuuden kuukauden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

16 §

Työkyvyttömyyseläke lasketaan 1 momentin mukaisesti, jos vakuutetun ansiomahdollisuudet ovat alentuneet enemmän kuin kahdella kolmanneksella. Jos ansiomahdollisuuksien aleneminen on vähintään kolmannes ja enintään kaksi kolmannekselta, suoritetaan työkyvyttömyyseläkkeenä viisikymmentä sadalta edellä tarkoitettusta määrästä.

Työkyvyttömyyseläke myönnetään joko täytenä eläkkeenä tai osaeläkkeenä. Täysi työkyvyttömyyseläke, joka määräytyy 1 momentin mukaisesti, myönnetään vakuutetulle, jonka ansiomahdollisuudet ovat alentuneet enemmän kuin kahdella kolmanneksella. Niin ikään yksilöllinen varhaiseläke myönnetään täytenä työkyvyttömyyseläkkeenä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä, joka on puolet täydestä eläkkeestä.

17 §

Jos vakuutetulla tai tämän lain alaisuuteen kuuluneella henkilöllä ei ole oikeutta saada 14 §:n mukaista vanhuuseläkettä tai 15 §:n mukaista työkyvyttömyyseläkettä, suoritetaan hänelle hänen täytettyään 65 vuotta tai, kun hänen työkykynsä voidaan sairauden, vian tai vamman johdosta arvioida, huomioon ottaen myös jo kulunut aika, olevan yhdenjaksoisesti ainakin vuoden ajan alentunut vähintään kahdella viidenneksellä, vapaakirjan perusteella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä, ja hänen kuoltuaan hänen jälkeensä 15 a §:ssä tarkoitetuille henkilöille vapaakirjan perusteella perhe-eläkettä. Työkyvyn alenemista arvioitaessa otetaan huomioon va-

17 §

Jos vakuutetulla tai tämän lain alaisuuteen kuuluneella työntekijällä ei ole oikeutta saada 14 §:n mukaista vanhuuseläkettä tai 15 §:n mukaista työkyvyttömyyseläkettä, suoritetaan hänelle hänen täytettyään 65 vuotta tai, kun hänen työkykynsä voidaan sairauden, vian tai vamman johdosta arvioida huomioon ottaen myös jo kulunut aika olevan yhdenjaksoisesti ainakin vuoden ajan alentunut vähintään kahdella viidenneksellä, vapaakirjan perusteella vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä ja hänen kuoltuaan hänen jälkeensä 15 a §:ssä tarkoitetuille henkilöille vapaakirjan perusteella perhe-eläkettä. Työkyvyn alenemista arvioitaessa otetaan huomioon vakuute-

Voimassa oleva laki

kuu-
tetun jäljellä oleva kyky hankkia itselleen
ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä,
jonka suorittamista voidaan häneltä kohtuudella
edellyttää silmällä pitäen hänen koulutustaan,
aikaisempaa toimintaansa, ikäänsä ja asumisolosuhteita
sekä niihin verrattavia muita seikkoja.

Vapaakirjan perusteella kuukaudelta suoritettava vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke on 11 §:n, 12 §:n 2 momentin ensimmäisen lauseen ja 13 §:n mukaisten maksukuukausien kuudesosan osoittama prosenttimäärä vakuutetun 16 §:n 1 momentissa säädetystä ja 18 §:n mukaisesti korotetusta palkasta. Jos työkyky on alentunut vähintään kahdella viidenneksellä ja enintään koimella viidenneksellä, työkyvyttömyyseläke on puolet edellä tarkoitetusta määrästä.

Vapaakirjan perusteella kuukaudelta suoritettava perhe-eläke on 16 a §:ssä säädetyllä tavalla laskettu määrä 2 momentin mukaisesta vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeestä, kuitenkin siten, että maksukuukausina otetaan huomioon vain edunjäntäjän 23 ikävuoden täyttämisen jälkeen saamat maksukuukaudet.

Ehdotus

tun jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka suorittamista voidaan häneltä kohtuudella edellyttää silmällä pitäen hänen koulutustaan, aikaisempaa toimintaansa, ikäänsä ja asumisolosuhteita sekä niihin verrattavia muita seikkoja. Jos työkyky on alentunut vähintään kolmella viidenneksellä, myönnetään työkyvyttömyyseläke täytenä eläkkeenä. Muussa tapauksessa työkyvyttömyyseläke myönnetään osaeläkkeenä, joka on puolet täydestä eläkkeestä.

Jos vakuutettu on tässä laissa tarkoitetun työsuhteen päätyttyä saanut myöhempään työ- tai virkasuhteeseen taikka yrittäjätoimintaan perustuvan työntekijän eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitun työkyvyttömyyseläkkeen, myönnetään vakuutetulle vapaakirjan perusteella niin ikään tämän lain mukainen työkyvyttömyyseläke joko täytenä eläkkeenä, osaeläkkeenä tai yksilöllisenä varhaiseläkkeenä sen mukaan kuin ensiksi mainittu eläke on myönnetty.

Jos vakuutetun eläkkeeseen oikeuttavien maksukuukausien yhteismäärä on enintään 120, on vapaakirjan perusteella kuukaudelta suoritettava vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke maksukuukausien kahdeksasosan osoittama prosenttimäärä vakuutetun 16 §:n 1 momentissa tarkoitetusta ja 18 §:n mukaisesti korotetusta eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Jos maksukuukausien yhteismäärä on vähintään 180, eläke määräytyy siten kuin 16 §:n 1 momentissa on säädetty. Jos maksukuukausia on enemmän kuin 120 mutta vähemmän kuin 180, lisätään 120 maksukuukauden perusteella laskettuun eläkkeeseen jokaiselta sanotun määrän ylittävältä maksukuukaudelta ylitteen neljäsosan osoittama prosenttimäärä eläkkeen perusteena olevasta palkasta.

Vapaakirjan perusteella kuukaudelta suoritettava perhe-eläke on 16 a §:ssä säädetyllä tavalla laskettu määrä 3 momentin mukaisesta vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeestä, kuitenkin siten, että maksukuukausina otetaan huomioon vain edunjäntäjän 23 ikävuoden täyttämisen jälkeen saamat maksukuukaudet.

Jos eläke myönnetään 14 §:n 3 momentin mukaisesti varhennettuna, eläkettä vähennetään puoli prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen 14 §:ssä tarkoitetun eläkeiän täyttämiskuukautta seuraavan kalenterin-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 §

Sellainen työkyvyttömyyseläke, joka on puolet 16 §:n 1 momentin mukaisesti lasketusta eläkkeestä, vaihdetaan hakemusta viimeksi mainittuun eläkkeen suuruiseksi eläkkeensaajan täytettyä 14 §:n mukaisen vanhuuseläkkeen saantiin oikeuttavan iän.

9 Luku

Muutoksenhaku.

59 §.

Asianosainen, joka ei tyydy eläkekassan hallituksen eläkettä, vapaakirjaa, vakuutusmaksun palauttamista taikka 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua asiaa koskevaan päätökseen, saa hakea siihen muutosta vakuutus oikeudelta kirjallisella valituksella viimeistään kolmantenakymmenentenä päivänä ennen kello kahtatoista sen päivän jälkeen, jona valittaja sai tiedon hallituksen päätöksestä.

23 §

Työkyvyttömyyseläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja on täyttänyt vanhuuseläkkeeseen oikeuttavan iän.

Osa eläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke muutetaan eläkkeensaajan hakemuksesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja on täyttänyt 15 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset, ei kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pitemmältä ajalta ennen hakemusta seuraavan kuukauden alkua.

9 Luku

Muutoksenhaku

59 §

Asianosainen, joka ei tyydy eläkekassan eläkettä, vapaakirjaa, vakuutusmaksun palauttamista tai 1 §:n 4 momentissa tarkoitettua asiaa koskevaan päätökseen taikka vakuutusmaksun määräämistä ja maksuunpanoa koskevaan 7 §:ssä tarkoitettuun päätökseen, saa hakea siihen muutosta vakuutus oikeudelta kirjallisella valituksella viimeistään kolmantenakymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona valittaja sai päätöksestä tiedon.

59 a §

Joka katsoo, että eläkekassa on tämän lain perusteella perinyt vakuutusmaksua lain tai sopimuksen vastaisesti tai että sen määräämän maksun maksuunpano on ollut lain tai sopimuksen vastainen, saa tehdä siitä kirjallisen perustevalituksen vakuutus oikeudelle viimeistään kahden vuoden kuluessa sitä seuraavan vuoden alusta lukien, jona saaminen on määrätty tai maksuun-

10 Luku
Erinäisiä säännöksiä
62 §

pantu tai jona se on erääntynyt maksettavaksi. Jos valitus tehdään ulosmittauksen johdosta, on lisäksi voimassa, mitä verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa on perustevelituksesta säädetty.

10 Luku
Erinäisiä säännöksiä
62 §

Jos työnantaja tai hänen edustajansa tahallaan antaa tämän lain mukaan tarvittavan vakuutusmaksuun vaikuttavan tiedon väärin tai kieltäytyy tietoja antamasta taiikka tahallaan pidättää väärin vakuutetun palkasta tämän lain mukaista vakuutusmaksua, on hänet tuomittava sakkoon, jollei teosta muussa laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1987.

Tämän lain 1 §:n säännöksiä sovelletaan työntekijään myös silloin, kun työsuhde suomalaisen yhtiön ulkomaiseen tytäryhtiöön on ollut voimassa ennen tämän lain voimaantuloa.

Jos miehistöön kuuluvalla vakuutetulla tämän lain voimaan tullessa on eläkkeeseen oikeuttavia maksukuukausia, sovelletaan hänen vanhuuseläkettään määrättäessä 31 päivään joulukuuta 1991 saakka välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita eläkeikää koskevia säännöksiä. Tämän jälkeen 1 päivästä tammikuuta 1992 ja sen jälkeen 31 päivään joulukuuta 2001 vakuutetulla on oikeus vanhuuseläkkeen saamiseen siten, että eläkeikää korotetaan 60 ikävuodesta yhdellä kalenterikuukaudella jokaista vuoden 1991 jälkeen alkanutta kahta kalenterikuukautta kohden enintään 65 ikävuoteen saakka. Vakuutetulla on kuitenkin sanottuna aikana, vuodesta 1992 vuoden 2001 loppuun, oikeus vanhuuseläkkeen saamiseen siitä iästä, joka saadaan, kun 65 vuodesta vähennetään ne hänelle ennen vuotta 1992 kertyneet maksukuukaudet, jotka ylittävät 180 maksukuukautta edellyttäen, että näin laskettu eläkeikä on ensiksi sanotulla tavalla laskettua eläkeikää alempi. Oikeus vanhuuseläkkeen saamiseen alkaa kuitenkin aikaisintaan 55 vuoden iästä.

Jos miehistöön kuuluvalla vakuutetulla tämän lain voimaan tullessa on eläkkeeseen oikeuttavia

Voimassa oleva laki

Ehdotus

maksukuukausia sovelletaan hänen työkyvyttömyyseläkettään 15 §:n mukaan määrättäessä 31 päivään joulukuuta 1991 saakka välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä. Tämän jälkeen luetaan hänen työkyvyttömyyseläkettään määrättäessä 1 päivästä tammikuuta 1992 ja sen jälkeen 31 päivään joulukuuta 2001 saakka maksukuukausiksi aika työkyvyttömyyden alkamisesta eläkeikään siten, että eläkeikää korotetaan 60 vuoden iästä yhdellä kuukaudella jokaista vuoden 1991 jälkeen alkannutta kahta kalenterikuukautta kohden 65 ikävuoteen saakka.

Oikeutta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen määrättäessä otetaan huomioon myös sellainen työstä luopuminen, joka on tapahtunut ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa päättyneen työsuhteen perusteella vapaakirjana suoritettavaa vanhuus-, työkyvyttömyys- tai perhe-eläkettä määrättäessä sovelletaan välittömästi ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleen lain 17 §:n säännöksiä.

Vakuutusmaksun määräämistä koskevasta 7 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä valitetaan vakuutusoikeuteen, jos päätös on annettu tämän lain tultua voimaan.

Tämän lain 59 a §:ssä tarkoitettu perustevalitus tehdään vakuutusoikeudelle, jos vakuutusmaksu on määrätty tai maksuunpantu taiikka se on erääntynyt maksettavaksi tämän lain tultua voimaan.